

BİLGİYE ERİŞİMDE ENGELLİLERE YÖNELİK KÜTÜPHANE UYGULAMALARI

Editör
Dr. Pervin BEZİRCİ

Braille

Türkiye’deki Üniversite Kütüphanelerinde Engelli Kullanıcılara Yönelik Hizmetler: Bir Durum Değerlendirmesi

*Services Towards Users with Disabilities at University Libraries
in Turkey: A Situation Assessment*

Bahar BİÇEN ARAS¹

Öz

Kişilerin bilgiye sınırsız erişebilmesi, eriştiği bilgiyi kullanabilmesi en doğal insani hakkıdır. Bilgiye en rahat ulaşılabilen yerler kütüphanelerdir. Halk, okul ve üniversite kütüphaneleri kişilerin sosyalleşeceği, entelektüel açıdan kendini geliştirebileceği ve araştırmalarını yapabileceği mekanlardır. Bu mekanlarda kütüphanede hizmet sunan kişiler kullanıcılarının kimlik, yaş, renk ve cinsiyetlerine bakmaksızın tüm kullanıcılarına eşit mesafede kütüphane hizmetlerini sunmaktadırlar. Üniversite kütüphaneleri de bulunduğu üniversite çatısı altında hizmet verdiği kişilerin daha çok sosyalleşebilmesi, araştırabilmesi ve kendilerini geliştirmeleri için hizmetlerini çeşitlendirmek durumundadır. Kullanıcıları arasında yer alan engelli bireylerin günlük yaşamlarını eşit şekilde sürdürebilmeleri için yapılan çalışmalara paralel olarak kütüphaneler de personel ve hizmet bakımından engelli bireylerle iş birliği içinde olmalı, yeniliklere adapte olabilmelidir. Bu çalışmada 2017-2018 verileri ile YÖK’e bağlı bulunan üniversite kütüphaneleri web sayfaları üzerinden engelli kullanıcılara yönelik hizmetlerin neler olduğu örneklerle gösterilerek, ülkemizde üniversite kütüphanelerinde engelli kullanıcılara yönelik yapılması gerekenler anlatılmaya çalışılacaktır.

¹ Teknik Hizmetler Birim Sorumlusu, MEF Üniversitesi Kütüphanesi Ayazağa Cad. No.4 34396, Maslak Ayazağa, Sarıyer, İstanbul, bahar.bicenaras@mef.edu.tr

Anahtar Sözcükler: Engelli kütüphaneleri, kütüphanelerde engelli hizmetleri, engelli kullanıcılar, üniversite kütüphaneleri.

Abstract

Being able to access the information unlimitedly and to use the information they accessed are the most incontestable human right for people. Libraries are the places where information is the most easily accessible. Public, school and university libraries are places where enables people to socialise, to develop themselves intellectually and to do their researches. The people providing services in these places provide library services regardless of users' identities, ages, colors and genders and treat them equally. University libraries should diversify their services to enable the people who work under the umbrella of university libraries to socialise, to research and improve themselves better. In parallel with the actions enabling the disabled individuals amongst users to maintain their daily lives equally, the libraries should be in cooperation with the disabled individuals in terms of personnel and service and have to get used to the innovations. In this research, actions to be taken towards the disabled users at university libraries in our country will be explained by exemplifying services towards disabled users through web sites of the university libraries affiliated to The Council of Higher Education along with the data of 2017-2018.

Keywords: Disabled libraries, Services for persons with disabilities at libraries, disabled users, university libraries.

Engelliler ve Üniversite Kütüphaneleri: Kavramsal Çerçeve

Engelli kavramı diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir (United Nations, 2006). “Doğuştan veya sonradan, fiziksel, zihinsel veya sosyal becerilerini yerine getiremeyen her insan engelli kategorisine girmektedir” (Kiavar, 2013, s. 156). Toplumların önemli bir parçası olan engelli bireylerin varlığını kabul ederek onların sorunlarına çözüm üretecek yönde çalışmak devletlerin en önemli görevidir. “Engellilik hareketleri bakımından Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği ülkeleri daha ileri bir bakış açısına sahiplerdir. Türkiye’de de son yıllarda kanunlarda yapılmış olan değişiklikler ve projelerden de anlaşıldığı gibi, engellilikle ilgili çalışmaların olduğu söylenebilmektedir” (Kiavar, 2013, s. i). Bunların içinde; fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel çevreye, sağlık ve eğitim hizmetlerine, bilgiye ve iletişime erişimin engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam yararlanmasını sağlamadaki önemini kabul ederek; Türkiye tarafından da imzalanan ve taraf olan devletlere, engellilere karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve onların yaşam standartlarını yükseltmek gibi yükümlülükler getiren Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi 13 Aralık 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda ilan edilmiştir. Engellilerin eşit haklara sahip olabilmeleri ve ayrımcılık yapılmadan nerede olurlarsa olsunlar hizmet alabilmeleri için Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi m.3 sekiz genel ilke içinde yer alan (b), (c), (e) ve (f) maddeleri önem arz etmektedir:

- “(b)Ayrımcılık yapılmaması,
- (c) Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması,
- (e) Fırsat eşitliği,
- (f) Erişilebilirlik” (United Nations, 2006).

Yukarıda bahsi geçen maddelerin en rahat uygulanması gereken alan ise eğitim sektörüdür. Eğitim ülkemizde yaşayan herkesin en doğal hakkıdır ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42. Maddesi'nde açık olarak belirtilmiştir: “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz*” (T.C. Anayasası, 2019). Eğitim ve öğretim bireyin hayatı boyu devam etmektedir. Ana okulundan üniversiteye ve daha ilerisine devam eden her birey sistemin kendisine sunduğu tüm olanaklardan yararlanma hakkında da sahiptir. Eğitim hayatı boyunca engelli ya da engelsiz tüm bireyler fiziki, kültürel, sağlık gibi değişiklik gösteren tüm hizmetleri eksiksiz almak ister. Bu da en doğal haktır. Özellikle yükseköğretimde sosyalleşmenin, öğrenmenin, araştırmanın ve paylaşmanın en yoğun olduğu ve öğrencilerin, araştırmacıların en fazla vakit geçirdiği yerler arasında kulüpler, laboratuvarlar ve kütüphaneler bulunmaktadır.

Üniversite kütüphaneleri eğitimi ve araştırmayı desteklerken; kullanıcı gruplarının (akademisyen, öğrenci, idari personel, dış kullanıcı v.b.) kişisel gelişimleri ve entellektüel birikimleri için çeşitli kaynakları (basılı kaynaklar, e-kaynaklar, müzik eserleri, filmler, v.b.) sağlamaya çalışmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler üretilen bilgi miktarını artırmakta ve çeşitli ortamlarda sunulan bilgiye erişebilmek giderek daha önemli hale gelmektedir. Bilgi çağının olanaklarından yararlanabilmek konusunda her birey eşit haklara sahiptir. Kütüphaneler buldukları kurumların kullanıcı profiline ve ihtiyaçlarına göre hizmetlerini çeşitlendirmektedirler. Buna teknolojideki gelişmeler de eklenince hizmetlerin çeşitliliğinde artışlar meydana gelebileceği gibi kurumdan kuruma farklılıklar da görülebilmektedir. Kütüphaneler kullanıcı ayırt etmeden herkese eşit hizmet sunmak zorundadır. Üniversiteye başlayan her kullanıcı, bilgi kaynaklarına erişim sağlamayı ve bu kaynaklardan yararlanmayı öğrenme gereksinimindedir. Bilgi kaynaklarına kimsenin yardımı olmaksızın, bağımsız bir şekilde, erişim sağlanmak ve bunları etkin olarak

kullanmak tüm bireylerin hakkıdır (Aydın, 2011, s. iv ; Hamilton ve Keten, 2011, s. 510). Sansüre, ayrımcılığa yer olmayan kütüphanelerde elbetteki sunulan hizmetlerde de kişilerin farklılıklarına göre bir ayrımcılığın olması beklenemez.

Kütüphane ve verilen hizmetler standartları gerektirir; her seferinde farklılıkların olmaması, işleyişin bir düzen içinde sürdürülebilmesi için yazılı kurallara ihtiyaç vardır. Her adım önceden düşünülmekte ya da yaşanan bir olay, ihtiyaç duyulan bir gereksinime göre çeşitli önlemler alınmakta, hizmetler de bu yönde çeşitlendirilmektedir. Üniversite kütüphaneleri bulunduğu üniversitenin misyon ve vizyonuna bağlı olarak araştırma ve araştırmacıyı destekleyici faaliyetler içinde bulunur. Kütüphane için herkese eşit olmak, herkese eşit hizmet sunmak; bilgi nerede ise en kısa sürede ve en kolay yoldan bilgiye ulaşmak büyük önem arz etmektedir. 1987 yılında IFLA'da yayınlanan IFLA bildiriminde standartlara ilişkin belirtilen maddeler (...hizmet, dermeler, personel, kolaylıklar, bütçe ve mali kaynaklar, teknoloji...) günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır (Sefercioğlu, çev. 1990, s. 29-32). “İnsan yapımı ve doğal fiziksel çevre başta olmak üzere, ekonomik, sosyal ve kültürel çevreye ulaşabilme, bu çevrelerde verilen hizmetlerden yararlanma ve katkıda bulunma olanaklarına sahip olmayı ifade eden erişilebilirlik, her türlü hakkın kullanımında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır” (Çağlar, 2012, s. 542). Bu nedenle kütüphanelerin özellikle engelli kullanıcıları kapsayıcı ve erişilebilir tasarımlar konusunda çalışması ve bu alanda adımlar atması önemlidir. Sanchez-Rodriguez ve LoGiudice kütüphanelerde engellilere yönelik yapılması gereken çalışmalarını 3 başlık altında toplamışlardır:

1. Koleksiyon
  - Politikalar ve prosedürler
  - Çeşitlilik ve katılım eğitimi
  - Teknik eğitim

2. Bilgi teknolojisi
  - Web erişilebilirliği
  - Bilgisayar kullanımı ve yardımcı teknoloji
  - Kütüphane rehberleri
3. Fiziksel çevre
  - Fiziksel alan
  - Tuvalet erişilebilirlik
  - Yönlendirme ve tabela
  - Etkileri / tavsiyeler (Sanchez-Rodriguez ve LoGiudice, 2018, s. 150-157).

Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergesinde yer alan erişilebilirlik; engelli bireylerin yaşamın tüm alanlarına bağımsız olarak tam ve etkin katılımlarını sağlamak üzere fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerine diğer bireylerle eşit koşullarda erişimini ifade eder (EHİS BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergeleri, 2016). BM Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS) ile taraf Devletler engelliliğe dayalı herhangi bir ayrımcılığa izin vermeksizin tüm engellilerin insan hak ve temel özgürlüklerinin eksiksiz olarak yaşama geçirilmesini sağlamak ve engellilerin hak ve özgürlüklerini güçlendirmekle yükümlüdür. Buna göre bu sözleşmeye imza atmış devletlerin m.4/1 (g) ve (h) bendinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmesi beklenmektedir (United Nations, 2006):

“(g) Maliyeti karşılanabilir teknolojilere öncelik vererek bilgi ve iletişim teknolojileri, hareket kolaylaştırıcı araçlar, yardımcı teknolojiler gibi engellilere yönelik yeni teknolojilerin araştırılması, geliştirilmesi, temini ve kullanılabilirliğini sağlamayı veya desteklemeyi

(h) Engellilere yeni teknolojiler dahil hareket kolaylaştırıcı araçlara, yardımcı teknolojilere ve bunların beraberindeki diğer yardımcı ve destekleyici hizmetler ile tesislere ilişkin erişim bilgilerinin sağlanmayı.”

BM EHS m.9/1 (a), m.9/2, m.21, m.24/1, m.24/2 (c) bendi, m.24/3 (c) bendi, m.24/4 ve m.30/1 (c) bendi ile erişilebilirliğe vurgu yapmıştır. Taraf devletin engelli vatandaşları için eşit koşullarda hayatlarını devam ettirebilmeleri için erişim önünde yer alan tüm engelleri kaldırmaya yönelik önlemlerin alınması gerektiği belirtmektedir.

“Madde 9/1 ...bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dahil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır.” Erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır:

(a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dahil diğer kapalı ve açık tesisler;

Madde 9/2. ...(a) Kamuya açık veya kamu hizmetine sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve rehber ilkelere geliştirilmesi, duyurulması ve bunlara ilişkin uygulamaların izlenmesi;

(b) Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel girişimlerin engellilerin ulaşılabilirliğini her açıdan dikkate almalarının sağlanması;

(c) İlgili kişilerin engellilerin karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitilmesi;

(d) Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille alfabesi ve anlaşılması kolay nitelik taşıyan

Madde 21... (a) Kamuya sunulması amaçlanan bilginin engellilerin erişebileceği biçimlerde ve farklı engelli gruplarına uygun teknolojilerle güncel olarak ve ek bir bedel alınmaksızın sunulması;

(b) Engellilerin resmi temaslarda işaret dillerini, Braille alfabesini, beden dilini ve tercih ettikleri diğer tüm erişilebilir iletişim araç ve biçimlerini kullanmalarının kolaylaştırılması;

(c) Kamuya açık hizmet sunan özel kuruluşların internet dahil olmak üzere, engellilerin erişebileceği ve kullanılabileceği biçimde bilgi ve hizmet sunmalarının teşvik edilmesi;

(d) İnternet aracılığıyla bilgi sunanlar dahil olmak üzere kitle iletişim hizmeti sunan kurumların hizmetlerini engellilerin erişebileceği şekillerde sunmalarının teşvik edilmesi;

(e) İşaret dili kullanımının kabul ve teşvik edilmesi.

Madde 24/1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanıır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar.

Madde 24/2 ...(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

Madde 24/3 ...(c) Görme, işitme veya hem görme hem işitme-konuşma engellilerin özellikle çocukların eğitiminin en uygun dille, iletişim araç ve biçimleriyle, onların akademik ve sosyal gelişimini artırıcı ortamlarda sunulmasının sağlanması.

Madde 24/4. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçmesini sağlamak için, engelli olanlar dahil olmak üzere, işaret dilini ve Braille alfabesini bilen öğretmenlerin işe alınması ve eğitimin her düzeyinde çalışan uzmanların ve personelin eğitimi için uygun

tedbirleri alır. Söz konusu eğitim engelliliğe ilişkin bilincin artırılmasını, alternatif iletişim araç ve biçimleri ile destekleyici eğitim tekniklerinin ve materyallerinin kullanılmasını içermelidir.

Madde 30/1 ...(c) *Tiyatro, müze, sinema, kütüphane ve turistik hizmetler gibi kültürel etkinliklerin yapıldığı veya hizmetlerin sunulduğu yerlere ve ayrıca mümkün olduğu ölçüde ulusal kültür açısından önemli anıtlar ve alanlara erişmek” (United Nations, 2006).*

Yukarıda yer alan bilgiler çerçevesinde konuyu toparlayacak olursak; engelli bireyler için erişimle kastedilen sadece bilgi değildir. Kastedilen; bina, çalışan personel, yol, yönlendirmeler ve iletişimle birlikte hayatın devamını sağlayacak tüm hizmetlerdir. Üniversite kütüphaneleri diğer kütüphanelerden (halk ve okul kütüphaneleri) farklı olarak ihtiyaçlara daha kolay karşılık verebilir. Kütüphanelerin bütçe, personel, teknolojik yeniliklerin takibi gibi başlıkları değerlendirildiğinde engelli kullanıcılarına hizmet çeşitliliği sunma açısından daha fazla imkânı bulunmaktadır.

1. Türkiye’de Engelli Bireylerle İlgili İstatistikî Bilgiler

Türkiye’de engelli bireylerle ilgili istatistikî bilgileri tek bir kaynaktan elde etmek mümkün değildir. Çalışma için yapılan araştırmalarda maalesef farklı kurumların birbirinden farklı verilerine ulaşılmıştır. Birbirini tutmayan bu veriler nedeni ile engelli bireyler ve onlara yönelik hizmetler konusunda net sonuçlara ulaşılmamasında güçlük yaşanmıştır. Verilerin eksiksiz elde edilememesinde ailelerin çocuklarını toplum içine çıkarmak istememeleri en büyük etkendir. Ancak bu durumun tam tersine çevrilebilmesi aileleri bilinçlendirecek bir eğitim çalışması ile mümkün olabilecektir.

Mart 2014'te T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı tarafından “Engelli Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler” raporu yayınlanmıştır. Bu raporda ülkemizde Ulusal Engelliler Veritabanı'nda kayıtlı, adresi, engel grubu ve engelli sağlık kurulu rapor bilgileri bilinen, yaşayan toplam 1.778.228 engelli birey olduğu belirtilmiştir (Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı, 2014). Rapora göre 7 başlık altında toplanan engel grupları ile yaş gruplarına göre engelli sayıları Tablo 1 ve Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Engel Grubuna Göre Dağılımı.

Engel Grubu	Engelli Sayısı
Dil ve Konuşma	46.494
Görme	259.889
İşitme	189.726
Ortopedik	390.528
Ruhsal ve Duygusal	205.963
Süreçten Hastalıklar	949.105
Zihinsel	547.455
Toplam	1.778.228

Tablo 2. Yaş Grubuna Göre Dağılımı.

Yaş Grubu	Engelli Sayısı
00-04	37.207
05-09	109.837
10-14	150.376
15-19	123.437
20-24	113.288
25-29	114.476
30-34	120.539
35-39	119.271
40-44	119.560
45-49	112.355
50-54	97.825
55-59	90.077

60-64	82.578
65-69	76.254
70-74	74.340
75-79	73.499
80-84	86.928
85+	76.381
Toplam	1.778.228

2. Eğitimde Engelli Öğrenciler

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı “2017/’18 Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim” istatistiklerine göre Bakanlığ’ı’a bağlı ilk, orta ve lise düzeyindeki okullarda eğitim gören engelli öğrenciler 5 engel grupları altında toplanmıştır. Bu çalışmanın sonunda Ekler kısmında yer alan 3., 4., 5. ve 6. tablolarda verilen bilgilere göre sözkonusu engel gurupları şunlardır:

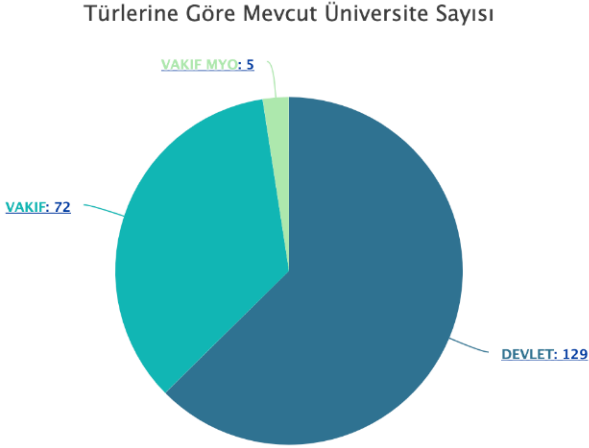
- İşitme engelliler
- Görme engelliler
- Ortopedik engelliler
- Hafif düzeyde zihinsel engelliler
- Zihinsel engelliler (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018).

Yukarda bahsedilen bu engelli gruplarındaki öğrencilerin büyük bir kısmı ilerleyen yıllarda 4 yıllık üniversite ve 2 yıllık meslek yüksekokulların muhtemel öğrencileri olacaklardır. Geleceğe dair yapılacak planlamalar ve verilecek hizmetler açısından bu istatistikler Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) ile YÖK’e bağlı eğitim veren üniversiteler ve Meslek Yüksekokulları için büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu veriler atanacak yetmişmiş personel, gerekli donanım ve ayrılacak kaynak açısından yapılması gerekenlere bir nebze de olsa ışık tutacaktır. Üniversite ve meslek yüksekokullarında eğitim gören engelli öğrencilere ilişkin

istatistikler ise YÖK altında toplanmakta ve yayınlanmaktadır. Sözkonusu istatistikler bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

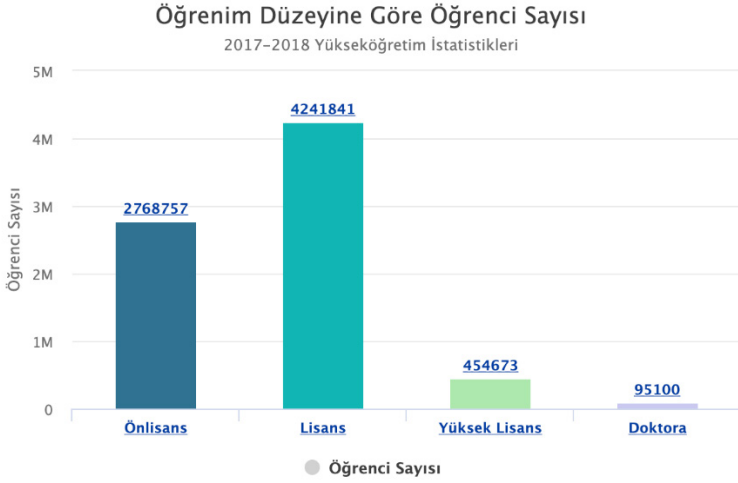
2.1. Üniversite ve Meslek Yüksekokullarında Engelli Öğrenciler

YÖK'ün web sayfasından elde edilen türlerine göre mevcut üniversite sayısı; 129'u devlet, 72'si vakıf ve 5'i Vakıf MYO olmak üzere toplam 206'dır.

Grafik 1. Türlerine göre mevcut üniversite sayısı. (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019)

Öğrenim düzeyine göre YÖK'e bağlı olarak eğitim veren 206 üniversitede öğrenim düzeyine göre öğrenci sayıları; önlisans 2.768.757, lisans 4.241.841, yüksek lisans 454.673 ve doktora 95.100'dür.

Grafik 2. Öğrenim düzeyine göre öğrenci sayısı. (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019)

Engelli öğrenci verileri için yine YÖK'ün istatistik sayfasından yararlanılmış ve 2017-2018 verileri dikkate alınmıştır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019). Buna göre 119 Üniversite ve Meslek Yüksekokulu'nda (83'ü Devlet Üniversitesi, 36'sı Vakıf Üniversitesi ve Vakıf MYO) 11.698'i kadın, 26.943'ü erkek olmak üzere toplam 38.641 engelli öğrenci eğitim almaktadır. YÖK'ten aldığımız verilerine göre öğrencilerin engellilik durumları aşağıdaki gibi 12 başlık altında gruplandırılmıştır:

1. Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler
2. Dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar
3. Dil ve konuşma problemliler
4. Fiziksel engelliler
5. Geçici yetersizlikleri olanlar
6. Görme engelliler

7. İşitme engelliler
8. Kronik sağlık sorunları olanlar
9. Öğrenme güçlüğü olanlar
10. Psikolojik problemliler
11. Zihinsel engelliler
12. Diğer gurubu

Daha önce yukarıda paylaşılan T.C. Aile Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı verileri ile YÖK'ün engellilik gruplandırmasında farklılık bulunmaktadır. Aile Bakanlığı engelliliği 7 grupta toplarken, Milli Eğitim Bakanlığı 5 grupta toplamaktadır. Bu farklılığın nedeni devlet sistemi içerisinde farklı şekillerde bilgilerin toplanması ya da verilerin sürekli güncellenememesinden kaynaklı olabileceği düşünülebilir. YÖK düzenli olarak kendine bağlı olan üniversitelerden öğrenci, hizmet ve çalışanlara yönelik verileri çekmektedir.

2.1.1. Devlet Üniversitelerinde Engelli Öğrenciler

Çalışma sonundaki Ekler kısmında yer alan Tablo 7 verilerine göre 7 coğrafik bölgede bulunan Devlet üniversiteleri bünyesinde eğitim gören engelli grupları ve sayılarına ilişkin veriler şu şekildedir: 129 devlet üniversitesinin 99¹unda toplamda 38.313² engelli öğrenci eğitim almaktadır.

Akdeniz Bölgesi:

Akdeniz Bölgesi'nde bulunan 11 devlet üniversitesinde 623 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık

2 Toplamlara Açık Öğretim ve Uzaktan Öğretim öğrencileri dahildir.

sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubu³ dur.

Doğu Anadolu Bölgesi:

Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan 14 devlet üniversitesinde 593 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Ege Bölgesi:

Ege Bölgesi'nde bulunan 11 devlet üniversitesinde 576 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan 8 devlet üniversitesinde 232 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

3 Diğer grubu: YÖK verilerinde göre 12 başlık altında toplanan engelli grupları içinde yer almakta ve yine YÖK verilerinde bu şekilde adlandırılmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi:

İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 19 devlet üniversitesinde 33.802 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Karadeniz Bölgesi:

Karadeniz Bölgesi'nde bulunan 18 devlet üniversitesinde 591 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Marmara Bölgesi:

Marmara Bölgesi'nde bulunan 18 devlet üniversitesinde 1.871 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

2.1.2. Vakıf Üniversiteleri ve Vakıf Meslek Yüksekokulları'nda Engelli Öğrenciler

Vakıf Üniversiteleri ve Vakıf Meslek Yüksekokulları bünyesinde eğitim gören engelli grupları ve sayılarına ilişkin veriler de çalışma sonunda Ekler kısmında yer alan Tablo 8'de şu şekilde

özetlenmektedir: 77 vakıf üniversitesi ve vakıf MYO'nun 37'sinde toplamda 930⁴ engelli öğrenci eğitim almaktadır.

Akdeniz Bölgesi:

Akdeniz Bölgesi'nde bulunan 3 vakıf üniversitesinde 6 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, fiziksel engelliler, görme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlardır.

Ege Bölgesi:

Ege Bölgesi'nde bulunan 2 vakıf üniversitesinde 27 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, öğrenme güçlüğü olanlar ve diğer grubudur.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi:

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan 2 vakıf üniversitesinde 11 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Fiziksel engelliler, görme engelliler ve diğer grubudur.

İç Anadolu Bölgesi:

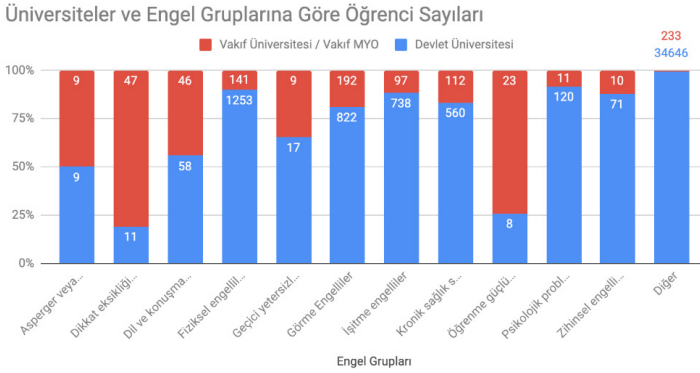
İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 6 vakıf üniversitesinde 132 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

---

4 Toplamlara Açık Öğretim ve Uzaktan Öğretim öğrencileri dahildir.

Marmara Bölgesi:

Marmara Bölgesi'nde bulunan 23 vakıf üniversitesinde ve 1 Vakıf MYO'nda 754 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli öğrenci grupları: Asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Grafik 3. Üniversiteler ve engel gruplarına göre öğrenci sayıları.

3. Üniversite Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler

“Ülkelerin gelişimi ve bilgi üretiminde öncü rolünü üstlenmiş durumda olan üniversitelerin kütüphaneleri de bu rolün önemli bir paydaşı hatta baş aktördürler. Elbette, toplumların sahip olduğu pek çok yapıyı değiştiren bilişim teknolojilerinden üniversite kütüphaneleri de nasibini almıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte, akademik kütüphaneler de günümüzde köklü bir değişim geçirmektedir. Kullanıcılarının sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılamak ve 21. yüzyılda da var

olmaya devam etmek için akademik kütüphaneler yeni roller üstlenmiş bulunmaktadır” (Bezirci, 2018, s. 234). “Üniversite kütüphaneleri, koleksiyonundaki bilgi kaynaklarının tüm kullanıcılar tarafından en etkin şekilde kullanımını sağlayarak, bir üniversite kütüphanesinden beklenen hizmeti en iyi biçimde vermeyi hedeflemektedir” (Kazak, 2008, s. 217). Hizmet verdiği kurumlar dikkate alındığında üniversite kütüphanelerinin bütçelerine bağlı olarak yenilikleri daha yakından takip etmeleri ve güncel teknolojiyi kullanarak hizmet çeşitliliğini geliştirdikleri görülmektedir. Bu nedenle üniversite kütüphanelerinde engelli kullanıcıların daha geniş hizmetler alması beklenmektedir. Günümüzde yapılan çalışmalar ve düzenlemeler ile yükseköğrenim gören engelli öğrencilerin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerekli akademik ortamın hazırlanmasını ve eğitim-öğretim süreçlerine tam katılımlarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak ve düzenlemeler yapmak üzere, Yükseköğretim Kurulu Engelli Öğrenciler Komisyonu, Engelli Öğrenciler Danışma ve Koordinasyon Birimi, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Engelli Öğrenciler Danışma ve Koordinasyon Birimi ile yükseköğretim kurumları bünyesinde oluşturulacak engelli öğrenci birimlerinin çalışmalarına yönelik yönetmeliklerin yayınlanması sayesinde farkındalık yaratılmıştır (Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği, 2010). Bu yönetmelik ile Yüksek Öğrenim Kurumu'na bağlı eğitim veren kurumlarda engellilere yönelik kütüphane hizmetlerinin genişletilmesi, geliştirilmesi yönünde adımlar atılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi sayfasında yer alan veriler doğrultusunda engelli öğrencilerin eğitim aldığı belirtilen devlet ve vakıf üniversiteleri ile vakıf MYO kütüphanelerinin web sayfaları incelenerek engelli kullanıcılara yönelik hizmet verdiği belirtilen kütüphaneler ve hizmetleri anlatılmıştır.

3.1. Devlet Üniversitesi Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler

YÖK Bilgi Yönetim Sistemi 2017-2018 verilerine göre engelli öğrencisi bulunan 99 devlet üniversitesi kütüphane web sayfası incelenmiş ve bu web sayfalarında engelli kullanıcılara ilişkin hizmetleri olduğunu belirten 29 devlet üniversitesi kütüphanesi ve hizmetlerine aşağıda ayrı ayrı yer verilmiştir. Devlet üniversitesi kütüphaneleri sırası ile şunlardır: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi, Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Gazi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri, Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Kastamonu Üniversitesi

Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphaneleri, Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı. Devlet üniversitelerinin bulunduğu coğrafi konuma göre yerleri ise; 7'si Karadeniz Bölgesi, 6'sı İç Anadolu Bölgesi, 4'ü Ege Bölgesi, 2'si Akdeniz Bölgesi, 1'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi, 8'i Marmara Bölgesi ve 1'i Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

3.1.1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Abant İzzet Baysal Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 46 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı web ana sayfasında “Hızlı Erişim” menüsü altında “Sesli Kütüphane” bağlantısı yer almaktadır. Bu bağlantı üzerinden kütüphane bünyesinde bulunan sesli kitaplardan nasıl faydalanılacağı bilgisi yer almaktadır (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 1).

Kütüphanede Görme Engelliler Birim Sorumlusu bulunmakta, kişilerin bilgilerine personel kısmından ulaşılmaktadır (Personel, 2016). Kütüphanede bir adet kitap seslendirme odası bulunmaktadır. Bu bilgiye kütüphane fotoğraf galerisinden ulaşılmıştır (Resim 2).

https://ktdb.ibu.edu.tr/sesli-kutuphane

KÜTÜPHANE VE DOKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI

ANASAYFA KÜTÜPHANEMİZ KATALOG TARAMA DUYURULAR SIRÇA SORULAN SORULAR İLETİŞİM

Hızlı Erişim

ÜYE GİRİŞİ
ABONE VERİ TABANLARI
AÇIK ERİŞİM VERİ TABANLARI
DENEME VERİ TABANLARI
SESLİ KÜTÜPHANE
KAMPÜS DIŞI ERİŞİM (PROXY ANAHLARI)
FOTOĞRAF GALERİSİ
KÜTÜPHANECİYE SORUN
HIZLI TARAMA

SESLİ KÜTÜPHANE

2013 yılında "Sesli Kütüphane Projesi" kapsamında faaliyete geçen Engelli Biririmimiz, mevcut yazılım ve donanımlarla Üniversitemize kayıtlı görme engelli öğrencilerimize öncelikli olmak üzere tüm görme engelli araştırmacıların bilgi gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadır.Görme engelli kullanıcılarımız talep ettiği sesli sesli kitap koleksiyonumuzda mevcut değil ise diğer Kütüphanelerden temin edilmekte, bulunamadığı takdirde gönüllü kullanıcılarımız tarafından, 2846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Ek 11. Madde gereğince seslendirilerek birime teslim edilmiş görme engelli kullanıcılarımızın hizmetine sunulmaktadır. Ayrıca kütüphanemiz bünyesinde Braille haberine baskı tekniği kullanılarak çıktı alabilme imkânı da bulunmaktadır.

Dinle: Bu formel özellik gerektirir.

Görme engelli vatandaşlarımızın Sesli Kütüphane hizmetlerinden faydalanabilmesi için

5046 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu/num Ek 11 inci maddesine, görme engelli olduklarını belirlen kimlik veya raporlarını +90 374 2534556 numaralı faksmıza ulaştırmaları yada brp.yayin@ibu.edu.tr e posta adresine taranmış hallerini göndermeleri gerekmektedir. Bilgileriniz size ulaştıktan sonra sizeki aktif hale getirecektir. Kullanıcıların üyelik sözleşmesinde belirtilen kurallara uyum sağlamalarıdır.

Üyelik Sözleşmesi:

Çalışma Saatleri	
Öğretim Dönemi	
Hafta içi	08.00-19.00
Cumartesi	10.00-17.00
Pazar	Kapalıdır.
Çalışma Salonlarımız	
Hafta içi	08.00-23.00
Hafta sonu	10.00-23.00

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

Abant İzzet Baysal Üniversitesi 2016

Resim 1. Sesli kitap. (Sesli Kitap, 2016)

Resim 2. Kitap seslendirme odası. (Fotoğraf Galerisi, 2016)

3.1.2. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 67 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler, dil ve konuşma problemliler olanlar ve diğer grubudur.

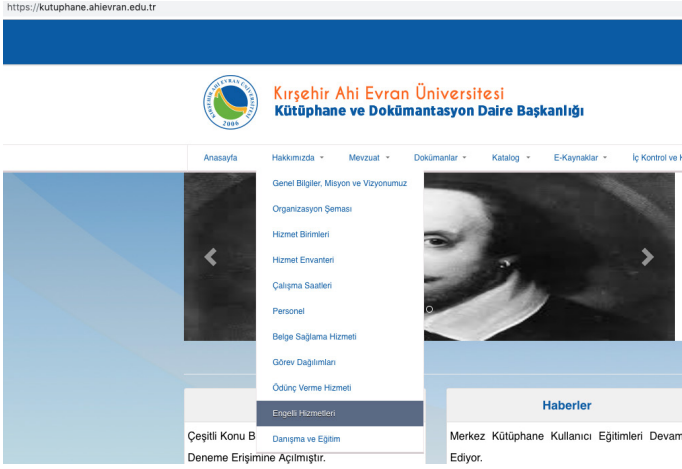
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı web sayfasında kütüphane bünyesinde “Engelli Erişim Odası” ve “Görme Engelli Koleksiyonu”na sahip oldukları belirtilmiştir (Genel Bilgiler, 2015). Ayrıca kütüphanede bulunan Satranç Odası içinde görme engelli okuyucular için bir adet bilgisayar bulunduğu bilgisi yer almaktadır (Hizmetler, 2015).

3.1.3. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 18 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar ve diğer grubudur.

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı web sayfasında “*Hakkımızda*” menüsü altında “*Engelli Hizmetleri*” bağlantısında engelli kullanıcılar için sunulan hizmetler anlatılmaktadır (Resim 3).

Resim 3. Engelli hizmetleri. (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2015)

Engelli Hizmetleri

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelli Hizmetlerini “*Fiziksel ve Sosyal Olanaklar*” ve “*Rehberlik ve Özel Tanıtım Hizmetleri*” olarak iki başlık altında toplanmaktadır. Fiziksel ve Sosyal olanaklar altında engelli giriş yolları, kütüphaneye erişimde kullanabilecekleri asansör ve engelli tuvaleti bilgileri bulunmaktadır. Rehberlik ve Özel Tanıtım Hizmetleri altında ise Engelli Hizmetleri Koordinatörlüğü tarafından kütüphanenin fiziksel alanlarının tanıtımı, teknik donanımın kullanımı, elektronik kaynak ve hizmetlerinin içeriği ile ilgili rehberlik ve tanıtım hizmetleri verilmektedir.

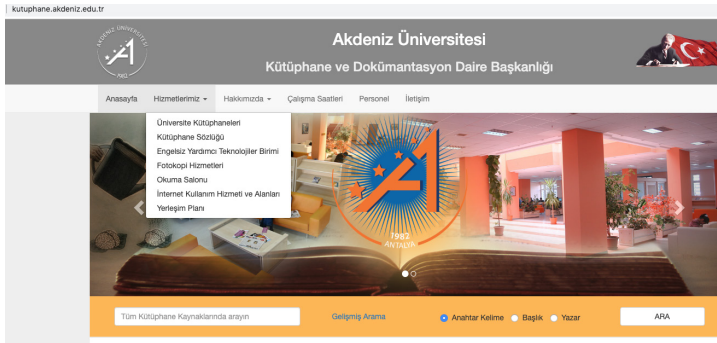
Ayrıca engelli kullanıcıların eğitim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek amacıyla kullanıcılar tarafından talep edilen basılı bilgi kaynakları kütüphaneye gidilmeden kütüphane tarafından ilgili kişiye ulaştırılmaktadır. Kütüphane faydalı bağlantılar başlığı altında engelli kullanıcıların Türkiye genelinde faydalanabileceği web sayfalarının bağlantılarını da vermektedir. Yine burada kü-

tüphanede içinde engelli kullanıcılara yardımcı olacak personelin iletişim bilgileri de yer almaktadır (Engelli Hizmetleri, 2015).

3.1.4. Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon ve Daire Başkanlığı

Akdeniz Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 71 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Bu öğrencilerin engelli grupları; zihinsel engelliler, psikolojik problemliler, öğrenme güçlüğü olanlar, kronik sağlık sorunları olanlar, işitme engelliler, görme engelliler, fiziksel engelliler ve diğer grubunda olanlar olarak ayrılmıştır.

Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında “Hizmetlerimiz” sekmesinde “Engelsiz Teknolojiler Yardımcı Birimi” bağlantısında açıklamaktadır (Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 4). Bunun yanında bu birimden sorumlu kişi bilgilerine erişim de mümkündür.

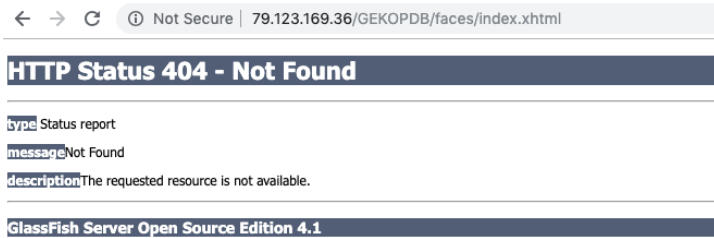

Resim 4. Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı web sayfası (Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016).

Engelsiz Yardımcı Teknolojiler Birimi

Kütüphane Engelsiz Yardımcı Teknolojileri Birimi'nde engelli kullanıcılar için yararlı projelerin bilgileri yer alırken; bu projelerden nasıl yararlanılacağı ya da bunun için kimden yardım alınacağı gibi bilgilere de ulaşmak mümkündür. Ancak bilgilerde verilmiş olan bazı bağlantıların çalışmadığı ya da bağlantıyı tıklayın ibaresi kısmında bağlantının vermediği görülmüştür (Engelsiz Yardımcı Teknolojiler Birimi, 2016).

Engelsiz Yardımcı Teknolojileri Birimi'nde kampüs içi körcüli tarif Android uygulaması kullanım videosu oluşturulmuştur. İzlemek için tıklayın uyarısı kontrol edildiğinde bağlantının mevcut olmadığı görülmektedir. Birim bünyesinde engelli kullanıcılar için Android ve IOS tablet eğitimleri verilmektedir. Uzaktan Erişim Platformu tarafından "Teamtalk Android Mobil" uygulaması çıkarılmış ve Türkçeleştirilmiştir. Bu yazılım ile Android platformu üzerinden engelli öğrencilerle daha etkin iletişim kurma ve özel bir platformda mobil olarak iletişimde kalabilme hedeflenmiştir. Görme Engelli Kütüphaneleri Ortak Platformu (GEKOP) mobil uygulaması geliştirilmiş, bu uygulama ile görme engelliler için e-kitaplara erişim kolaylaştırılmıştır. GEKOP için verilen bağlantı kontrol edildiğinde hata verdiği görülmüştür (Resim 5).

Resim 5. GEKOP yönlendirme sayfası hata ekran görüntüsü.
(GEKOP, 2019)

Yardımcı Teknoloji ve Eğitim Birimi

Yardımcı Teknoloji ve Eğitim Birimi'nde engelli kullanıcılara üniversite genelinde yardımcı olabilecek çeşitli bilgilerin yer aldığı Uzaktan Erişim Platformu Sayfasına yönlendirme yapılmaktadır. Bu sayfada engelli kullanıcılar için verilen hizmetler Salon İçi Hizmetler ve Salon Dışı Hizmetler olarak iki başlık altında anlatılmaktadır (Resim 6). Salon İçi Hizmetler arasında ekran okuma sistemli bilgisayar ve tablet PC eğitimleri, basılı kaynakları erişilebilir formatta oluşturma hizmetleri, yardımcı teknolojiler ile ilgili bilgilendirme hizmetleri ve yardımcı teknolojiler ve erişilebilir sistemlerle ilgili kurulum hizmetleri bulunmaktadır. Salon Dışı hizmetlerde ise erişilebilir kütüphane portalı, yardımcı destek teknolojileri, TV YouTube projesi, yardımcı teknolojiler ve erişilebilir kütüphane hizmetleri konusunda bilgilendirme hizmetleri yer almaktadır (Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi, 2019).

Salon Dışı Hizmetler altında yer alan Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi Web Portalı içinde bulunan "Erişilebilir Kütüphane" bağlantısı ile erişilebilir kitap okuma uygulamaları tanıtılmaktadır. Burada bahsedilen uygulama linklerine tıklanıldığında uygulamalar indirilebilmekte ve kitaplar okunabilmektedir. İndirilebilen uygulamalar şunlardır: Windows işletim sistemi için kitap okuma uygulamaları: Adobe Dijital Edition kitap okuma uygulaması, Balabolka ücretsiz kitap okuma uygulaması, Android için kitap okuma uygulamaları: Google Play Kitaplar uygulaması, IOS için kitap okuma uygulamaları: IBooks kitap okuma uygulaması (Erişilebilir Kitap Okuma Uygulamaları, 2019).

Resim 6. Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi Web Portalı ekran görüntüsü. (Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi, 2019)

Kütüphane yerleşim planında görme engelli kullanıcıların yararlanabilmesi için kütüphane zemin katta bulunan “Görme Engelliler Salonu” bilgisi ayrıca belirtilmektedir (Resim 7).

kutuphane.akdeniz.edu.tr/yerlesim-planı/

Akdeniz Üniversitesi
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Anasayfa Hizmetlerimiz Hakkımızda Çalışma Saatleri Personel İletişim

Yerleşim Planı

Zemin Kat	1. Kat	2.Kat
İdari Bürolar	Yönetim	İdari Bürolar
Danışma Bölümü	Kitap Koleksiyonu	Süreli Yayınlar Salonu
Resmî Yayınlar	Okuma Salonları	Multimedya Grp Salonu
İnternet Kullanım Alanları	Ödünç Verme Bölümü	Multimedya Bireysel Odalar
Popüler yayınlar	Fotokopi	Çalışma Kabinleri
Son gelen kitap ve dergiler	Danışma Kaynakları	Sağlama Bölümü
Görme Engelliler Salonu	İstatistikler ve Raporlar	Teknik Hizmetler Bölümü
Serbest Çalışma Alanları	Tezler	Özel Koleksiyonlar
		Tuvaletler

Resim 7. Yerleşim planı (Yerleşim Planı, 2016).

3.1.5. Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Amasya Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 21 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Bu öğrencilerin engelli grupları; psikolojik problemliler, kronik sağlık sorunları olanlar, işitme engelliler, görme engelliler, fiziksel engelliler ve diğer grubunda olanlar olarak ayrılmıştır.

Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı web sayfasında engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri “Hizmetlerimiz” menüsü altında “Görme Engelliler Bölümü” bağlantısında açıklamaktadır (Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 8).

Resim 8. Hizmetlerimiz. (Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016)

Görme Engelliler Bölümü

Bu bölüm görme engelli kullanıcılar için düzenlenmiş bir çalışma odasıdır (Resim 9). Bir adet kitap okuma makinası bulunan odadan üniversite dışındaki görme engelli vatandaşlar da yararlanabilmektedir. Kitap okuma makinası ile dokümanlar büyütülürken, yazılar sesli olarak dinlenebilmekte, makina sayesinde

dokümanlar dijitalleştirilerek dijital ortamda saklanabilmektedir (Görme Engelliler Bölümü, 2016).

Resim 9. Görme Engelliler Bölümü. (Görme Engelliler Bölümü, 2016)

3.1.6. Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

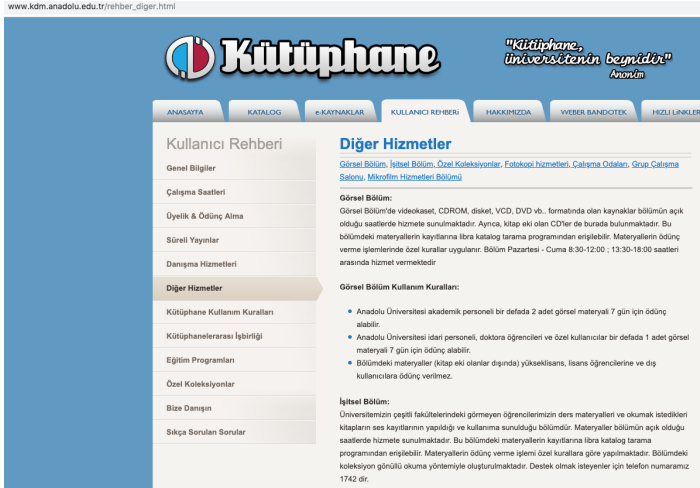
Anadolu Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 32.834 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar ve diğer grubudur.

Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Kullanıcı Rehberi” menüsü altında “Diğer Hizmetler” bağlantısında açıklamaktadır (Diğer Hizmetler, 2015).

İşitsel Bölüm

Kütüphane içinde bulunan İşitsel Bölüm’de hem engelli kullanıcılara hem de kitap seslendirmek isteyen gönüllülere hizmet verilmektedir (Resim 10). Burada üniversitenin çeşitli fakülte-
rindeki görme engelli öğrencilerin ders materyalleri ve okumak istedikleri kitapların ses kayıtlarının yapılmakta ve kullanıma

sunulmaktadır. Hazırlanmış materyaller İşitsel Bölüm'ün açık olduğu belli saatlerde hizmete sunulmakta ve burada bulunan materyallerin bilgilerine katalog tarama programından erişmek mümkündür. Ayrıca WEBER BANDOOTEK Evrensel Klasik Müzik Arşivi ve notalar da bu bölümde bulunmaktadır. Bu arşivin kayıtları da katalog programı üzerinden erişilebilir durumdadır. Kullanıcılar web üzerinden kayıtları dinleyebilmektedir.

Resim 10. Diğer Hizmetler. (Diğer Hizmetler, 2015)

3.1.7. Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Artvin Çoruh Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 11 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, işitme engellilerdir.

Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsü altında “Engelli Kullanım İmkan-

ları” bağlantısında açıklamaktadır (Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019).

Kütüphane hakkında genel bilginin verildiği menüde de engelli kullanıcıların hizmetleri hakkında bilgi bulabilmek mümkündür. Zemin Katta bulunan kütüphane girişinde 360 derece tüm yön- lere ve engellilere hizmet verecek şekilde oval olarak tasarlanmış danışma birimi bulunmaktadır. Kullanıcıların kimseye ihtiyaç duymadan istedikleri kitapları seçtikten sonra sadece kurum kimlik kartlarını okutarak kitaplarını kendi kendilerine ödünç alabile- cekleri Self-Check cihazları bulunmaktadır. Elektronik Katalog tarama hizmeti, tez çalışma odası, güvenlik ve fotokopi birimi gibi standart hizmetlerin yanında üniversite kütüphanelerinin çok azında görülen kapsamlı bir engelli kütüphanesi tüm engelli türlerine hizmet vermektedir. Engelli kütüphanesi sadece üni- versite bünyesine değil valilik ile protokol yapılarak şehirdeki tüm engellilere hizmet vermesi planlanmaktadır. Burada görme engelliler için sesli kitap oluşturmak üzere akustik ses kayıt ve okuma kabini, bilgisayarların tüm fonksiyonlarını kullanmak için yazılım ve donanım, Braille çevirici program ve Braille yazıcısı, herhangi bir kitabın taranıp sesli hale getirilmesi için doküman okuyucu ve taşınabilir kitap okuma makinesi ve bunun gibi görme engellilerin tüm ihtiyaçlarına yönelik cihazlar bulunmaktadır. Fiziksel engellilerin örneğin kolları olmayan bir insanın ellerini kullanmadan bilgisayarı kontrol edebileceği donanım da bulun- maktadır (Kütüphane Hakkında, 2019).

Engelli Kullanım İmkanları

Engelli Kullanım İmkanları bölümünde engelli kütüphane kullanıcılarının kütüphaneden yararlanırken karşılaşacakları hizmetler anlatılmıştır (Engelli Kullanım İmkanları, 2019). Bu hizmetler şunlardır: Hizmetler engelli rampası; bina girişinde fiziksel engelli kullanıcıların tekerlekli sandalye geçişini sağlamak-

tadır (Resim 11). Duyumsanabilir alanlar; bina genelinde girişten son kata kadar görme engelli kullanıcıların hareket kabiliyetini sağlayan sarı renkli zemine sabitlenmiş duyumsanabilir alan ve yönlendirmelerdir (Resim 12). Engelli tuvaletleri; kütüphanenin tüm katlarında engelli kullanımına uygun, acil çağrı sistemi monte edilmiş tuvaletler bulunmaktadır (Resim 13, 14). Engelli asansörleri; engelli geçişine ve tekerlekli sandalye geçişine uygun olarak yapılmışlardır. Görme engelliler için düğmelerin üzeri Braille (Kabartma) alfabesi ile yazılmıştır. Her kat hareketinde bulunduğu kat hakkında sesli olarak bilgi verecek şekilde ayarlamalar yapılmıştır (Resim 15, 16, 17). Kitap ödünç alma ve verme cihazı (Self-Check); fiziksel engelli ve tekerlekli kullanımı için uygun şekilde dizayn edilmiştir (Resim 18). Yine işitme engelliler için de yönlendirmeler yapılmıştır. Danışma bankosu fiziksel engelliler için uygun hale getirilmiş ve içerisine tekerlekli sandalye girecek şekilde tasarlanmıştır (Resim 19). Fiziksel engelli kullanımına uygun tarama terminali dizayn edilmiştir. Aynı şekilde tekerlekli sandalye ve yükseklik ayarları buna göre tasarlanmış ve kullanıma açılmıştır (Resim 20). Çok amaçlı konferans salonu; bilgisayar laboratuvarı ve kullanım alanına dönüştürülebilmektedir ve 56 bilgisayarın bulunduğu laboratuvarında arkada yer alan 8 bilgisayar bölgesinde fiziksel engelliler ve tekerlekli sandalye kullanım için alan bırakılarak engelli kullanımına uygun hale getirilmiştir. Ayrıca kablosuz fare ve klavye kullanımı ile de kullanım kolaylığı sağlanmıştır (Resim 21). Fiziksel engellilerin kullanım kolaylığı için, genel kullanım alan geçişleri ya açıktır veya fotokopi, engelli birimi ve kütüphane girişi gibi açılır-kapanır kapı ile donatıldığından tekerlekli sandalye geçişine destek vermektedir (Resim 22, 23). Engelli biriminde kullanılan mobilyalar tekerlekli sandalye ve görme engelli kullanım ve dolaşımına uygun şekilde tasarlanmıştır. Çarpma riskleri en aza indirgenmiştir (Resim 24). Engelli biriminde konumlandırmaya da ayrıca özen gösterilmiş, Engelli

birim sorumlusunun direk gözetimine uygun bir şekilde öncelikli olarak görme engelli, sonrasında fiziksel engelliler görüş alanında konumlandırılmıştır. Oturduğu yerden sorumlunun tüm alana hakim olacak şekilde tasarlanmıştır (Resim 25). Engelli biriminde işitme engelliler için kullanılan bilgisayarlarda altyazılı ve işitme engelli işaret dili ile çevirisi yapılan görsel materyallere yönlendirmeler bulunmaktadır. Engelli biriminde akustik ses kayıt ve okuma kabini hazırlanmış ve kullanıma hazır hale getirilmiştir. Görme engelliler için oluşturulacak olan sesli kitapların daisy formatında üretimine ortam sağlanmıştır. Bu formatla, görme engelli kullanıcının normal kullanıcılar gibi ihtiyaç duydukları herhangi alana direk geçiş, içindekiler kısmından ilgili alana geçiş gibi özellikler kazanmış olana sesli kitap standardında kitap oluşturma imkanı sağlanmıştır. Ses izolasyonuna uygun bir şekilde çam ağacı, taş yünü, termal cam piramit sünger kullanılmış ve kauçuk ile kaplanmıştır (Resim 26). Daisy Kayıt Cihazı, görme engelliler için daisy formatında sesli kitap üretmeye uygun özel olarak tasarlanmıştır. CD Okuma ve CD'ye yazma özelliği bulunmakta ve hafıza kartı takılabilir durumdadır. MP3, MP2, DAISY ADPCM2, PCM formatlı ses dosyalarını ve Görme Engelliler için özel ses formatı olan DASIY 2.0 ve 2.02 dosyalarını açabilmektedir (Resim 27). Daisy Düzenleme Programı Kayıt anında cümle aralarında bekleme zamanı ayarlayabilir, başlıklar ve açıklamalar text olarak girilebilmektedir (Resim 28). Braille Kabartma Yazıcı ihtiyaç duyulan durumlarda kullanıcıya A3,A4,A5 formatlarında baskı yaparak bilgi ihtiyacını karşılayabilmektedir. Darbe ile çalıştığından ilave Ses izolasyonu için orijinal akustik kabini ile birlikte kullanılmaktadır ve ilave bir kabin içerisinde sağlaması yapılmıştır (Resim 29). Braille Çeviri programı printer'dan baskı almayı sağlayacak metinleri Braille alfabesi ile basmaya uygun şekle getirmektedir. Türkçe dilinde kısaltmasız ve 1'li ve 2'li ve hece kısaltması yapabilmektedir. MathType denklemleri içeren

dosyaları ve L^AT_EX, Scientific Notebook dosyalarını açabilmektedir. 100 farklı dilde Braille çevirisi yapabilmektedir. İki adet Braille monitör, Kabartma Klavye Monitör kullanıma hazır haldedir. Monitör üstünde görme engellilerin 6 noktalı yazısını yazabilmesine imkan tanıyan özel klavye bütünleşik şekildedir. Bilgisayardaki ekran okuma programıyla tam bir uyumluluk içinde çalışabilen, üstündeki 6 noktalı kabartma klavyesi ile ekran okuma programının kısayolları kullanılabilen, Windows yönetilebilen yapıdadır. Kabartma klavyedeki tuş komutları değiştirilebilir, istendiği zaman başka tuşlar atanabilir. Bütün fonksiyonları tek tek yapılandırılabilir. Kullanıcının doğal el hareketlerine uygun tasarlanmış, üstünde navigasyon tuşlarına sahiptir (Resim 30). Ekran Büyütme Programı 36 kademede 6 kat büyütme sağlayabilmektedir. Textleri HD çözünürlükte sunabilir. Parlamayı ortadan kaldıran ve kontrast artırabilen dahili renk seçenekleri bulunmaktadır. Grafik Yazıcı özel kağıtlarını ayarlanabilir düzeyde ısıtarak kabartabilir, sesli uyarılar ile görme engelliler için kolay kullanım imkanı sağlar. Şekil ve grafikleri kabartmalı grafik kağıdına basabilir (Resim 31). Dünyada ve Türkiye'de en yaygın olarak kullanılan ekran okuma programı olan (Jaws) kullanılmaktadır. İşletim sistemi aktif hale geldiği andan itibaren bilgisayar ile programların körler tarafından kullanımı ve kontrolünü sağlamaktadır. Çeşitli formatlardaki resimler üzerinde bulunan yazıları okuyabilmektedir. (Dahili OCR) Ekran okuma programının içerisinde görme engelliler için özel formatta üretilmiş Daisy kitapları dinleme imkanı sunan Daisy Player bulunmaktadır. Metin okuma sırasında metnin belli yerlerine işaret koyarak daha sonra sadece bu işaretlenmiş yerlerin okunması ve başka belgeye kopyalanmasını sağlayabilmektedir. Bu da ders çalışma, araştırma yapma, notlar alma yönünden görmeyene etkinlik kazandıracaktır. Görmeyenin internette sık kullandığı sayfalarda (Gazete köşe yazısının başlığı gibi) istediği noktalara bir yer işareti koyabilir, daha sonra bu

sayfaya girdiğinde bu noktaya tek tuşla ulaşabilir ve bu işaretli noktaları bir pencerede listeleyebilir. Böylece program görmeyen çok karışık portallarda seri dolaşım ve kullanım imkanı verebilmiş olacaktır. Bu işaretleme hem kalıcı hem de geçici şekliyle de yapılabilmektedir. Her ses için ayrı hız ve ton ayarı oluşturulup profiller yapabilmektedir. Böylece çalışma şekline göre daha etkili okumaya imkan verebilmiş olacaktır. Ekrandaki resim ve simgeler hariç her şeyi seslendirmelidir. Simgeleri ve grafikleri de etiketleyerek kullanılır hale getirebilir. Arapça ve Osmanlıca harfleri Arapça sentezleyiciye ihtiyaç duymadan Türkçe ve İngilizce sentezleyici ile okuyabilir. Engelli biriminde görme engelliler için seslendirilen tüm bilgisayarlarda kullanılmak üzere terleme ve sıvıya dayanaklı kulaklıklar bulunmaktadır. Birbirlerinin bilgisayarlarından ve çevreden gelen seslerden etkilenmemesi için kullanımı önemlidir (Resim 32).

Kütüphanede aboneliği gerçekleştirilen online veri tabanları aracılığı ile erişilen 5.792 adet farklı dillerde sesli kitap ve 5.332 başlık eğitim videosu bulunmaktadır. Çevrimiçi araçlar aracılığı ile 99 tanesi Türkiye'den olmak üzere dünyanın bir çok yerinden 3598 adet gazete ve 3927 adet derginin bir çoğunu sesli olarak dinleme özelliği de dahil olarak erişim imkanı verilmektedir.

Engelli Biriminde görme engelliler için kullanılan bilgisayarlarda Pearl Doküman Okuyucu (Kitap Okuma Sistemi) bulunmaktadır. Bu sistem sayesinde saniyeler içerisinde doküman okunabilir, taranan metinler Braille formatına çevrilip baskı için Braille printere gönderebilir. Gelişmiş arama seçeneği ile internetten kitap tanımlı kütüphanelerden kitap taraması yapıp indirilip okunabilir. Az görenler için de taratılan kitap farklı kontrastlar ve büyüklüklere göre özel ayarlanarak görmesi sağlanabilir (Resim 33).

Yine Engelli Birimi'nde görme engelliler için “Taşınabilir Kitap Okuma Makinası” bulunmaktadır. Doğru ve anında nesne ve metinleri büyüterek, tarama ve okuma yapabilmektedir. Hafif olması nedeni ile kullanımını ve taşınması kolaydır. Şarj edilebilir pil veya güç kablosu ile kullanılmakta olan bu makine ile taranan belgeleri ve fotoğrafları saklayabilmek te mümkündür (Resim 34). Kütüphanede görme engelliler için 22 inç boyutunda topaz ekran büyütücü cihaz bulunmaktadır. Görüntüyü anında netleştiren oto fokus özelliği bulunmaktadır (Resim 35). Engelli Birimi'nde fiziksel engelliler için “Fiziksel Engelli Mouse” bulunmaktadır. Bu araç sayesinde fiziksel engelli bireylere Windows ortamında ellerini kullanmadan bilgisayarı ve klavyeyi kullanım imkanı sağlamaktadır (Resim 36).

Engelli kullanıcılara verilen hizmetlerde son olarak işitme engellilerin Merkez kütüphane binası içerisinde sanal gezinti videosu bulunan tanıtım ekranı ile binayı sanal olarak gezinmeleri ve öğrenmeleri sağlanmaktadır (Resim 37). Katlarda bulunan kat planları ve yönlendirme işaretleri ile işitme engelli kullanıcılara yönlendirmeler yapılmaktadır.

Resim 11. Engelli rampası. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 12. Duyumsanabilir alanlar. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 13. Engelli tuvaleti. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 14. Acil çağrı sistemi. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 15. Engelli asansörü. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

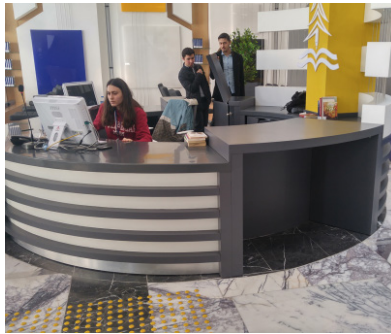
Resim 16. Braille (Kabartma) Alfabesi. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 17. Sesli anlatım. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 18. Kitap ödünç alma ve verme cihazı (Self-Check). (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 19. Danışma bankosu. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 20. Tarama terminali. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

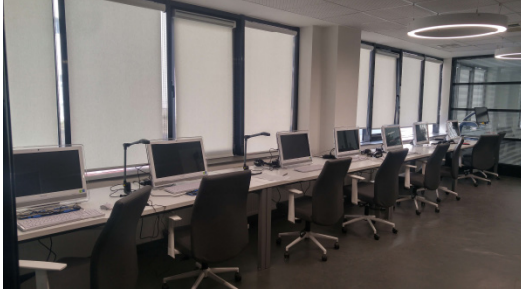
Resim 21. Çok amaçlı konferans salonu. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

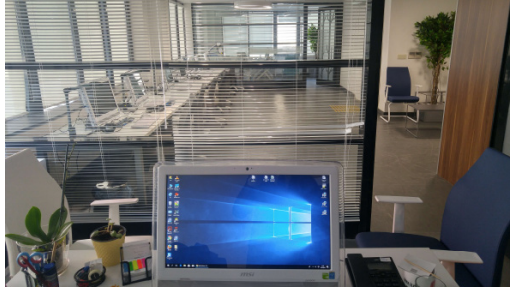
Resim 22. Açılır-kapanır kapı. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 23. Açık kapılı genel kullanım alan geçişleri. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

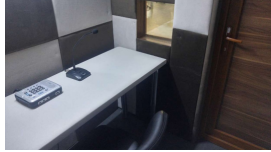
Resim 24. Mobilyalar. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 25. Engelli Birimi. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 26.
Okuma kabini.
(Engelli Kullanım
İmkanları, 2019)

Resim 27. Daisy kayıt
cihazı. (Engelli
Kullanım İmkanları,
2019)

Resim 28. Daisy düzenleme
programı. (Engelli Kullanım
İmkanları, 2019)

Resim 29. Braille Kabartma Yazıcı. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 30. Braille monitör. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 31. Grafik yazıcı. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

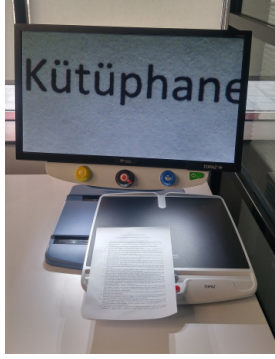
Resim 32. Görme engelliler için kulaklık. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 33. Kitap okuma sistemi. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 34. Taşınabilir kitap okuma makinası. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 35. Topaz ekran büyütücü. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 36. Fiziksel engelli Mouse. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

Resim 37. Sanal gezintisi videosu. (Engelli Kullanım İmkanları, 2019)

3.1.8. Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Balıkesir Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 26 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemlili olanlar ve diğer grubudur.

Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Olanaklar” menüsü altında “Engelsiz Kütüphane” bağlantısında açıklamaktadır (Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 38).

Resim 38. Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016)

Engelsiz Kütüphane Hizmetleri

Engelsiz Kütüphane Hizmetlerinde görme engelli kullanıcılara yönelik hizmetlere yer verilmiştir. Bu birimde 2011 yılından itibaren Engelsiz Kütüphane Projesi kapsamında Görme Engelli kullanıcılara, kütüphane ve bilgi teknolojilerinin sağladığı olanaklardan yararlanarak bilgiye erişim hizmeti vermektedir. Görme Engelliler koleksiyonundan görme engeli bulunan üniversite

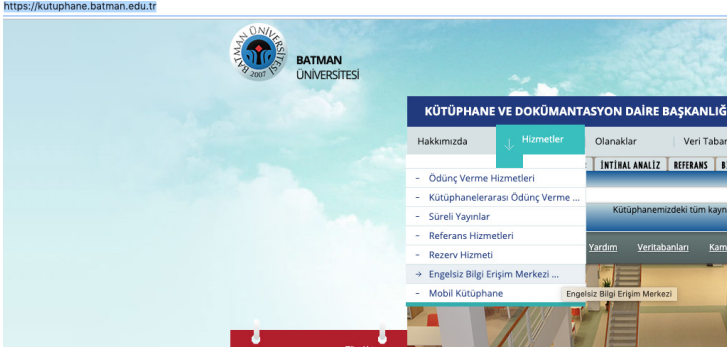
mensupları, dış kullanıcılar ve bu kullanıcılara yardımcı olacak kişiler ve görme engeli bulunmayan ancak Braille kaynaklar üzerinde araştırma yapan araştırmacılar da yararlanabilmektedir. Braille kaynaklar sadece kütüphane içinde kullanabilmektedir. Ayrıca görme engelli kullanıcılara faydalı olabilecek linkler de paylaşılarak kullanıcılara kolaylık sunulmaktadır.

Bu bölüm koleksiyonunda çeşitli konulardan oluşan 48 adet Braille alfabesi ile yazılmış basılı kitap, 189 adet sesli kitap bulunmaktadır. Görme Engelli öğrencilerin ekran okuma programı ile internette yararlanarak, araştırma yapabilmelerini sağlamak amacıyla Windows Eyes (ekran okuma) ve Zoomtext (ekran büyütme) programları hizmete sunulmaktadır (Engelsiz Kütüphane, 2016).

3.1.9. Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Batman Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 69 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsü altında “Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi” bağlantısında açıklamaktadır (Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2013) (Resim 39).

Resim 39. Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2013)

Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi

Kütüphane Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi engelli kullanıcılara yönelik hizmetleri görme engelliler ve ortopedik engellilere yöneliktir. Bu hizmetlerin bazıları şunlardır: Görme engelli bilgisayar; görme engelli kullanıcıların sesli okuma programı olan Window - Eyes Ekran Okuma Programı sayesinde rahatlıkla kullanabileceği bir bilgisayardır. Windows - Eyes Okuma Programı ekranda yazılı olan her şeyi seslendirilmektedir. Kabartma yazıcı; Braille alfabetiyle çıktı alabilmeye olanak sağlamaktadır. Ortopedik engelli bilgisayar; Ortopedik engelli kullanıcılar için özel yapılmış Macro Mouse ve Dijital Mouse araçlarla bu bilgisayardan faydalanabilmelerini sağlayan bilgisayardır.

Ayrıca engelli kullanıcıların karşılaştıkları problem ya da sunacakları öneriler için Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi sorumlusunun iletişim bilgileri de bulunmaktadır (Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi, 2013).

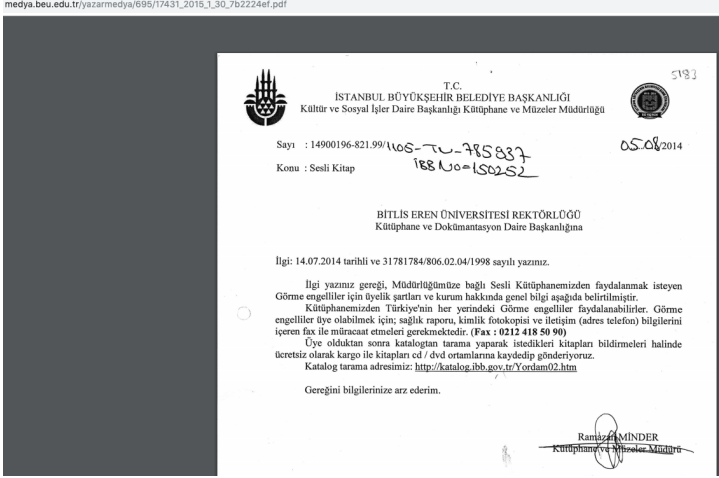
3.1.10. Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Bitlis Eren Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 6 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar ve diğer grubudur.

Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Olanaklar” menüsü altında “Engelsiz Kütüphane” bağlantısında açıklamaktadır (Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 40). Burada da İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü'ne bağlı Sesli Kütüphane'nin tanıtım bilgisi yer almaktadır (Resim 41).

Resim 40. Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Resim 41. Sesli Kitap. (Sesli Kitap, 2019)

3.1.11. Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi

Boğaziçi Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 8 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar ve diğer grubudur.

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Engelli Hizmetleri*” sekmesinde açıklamaktadır (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, 2008), (Resim 42).

Resim 42. Engelli Hizmetleri. (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi, 2008)

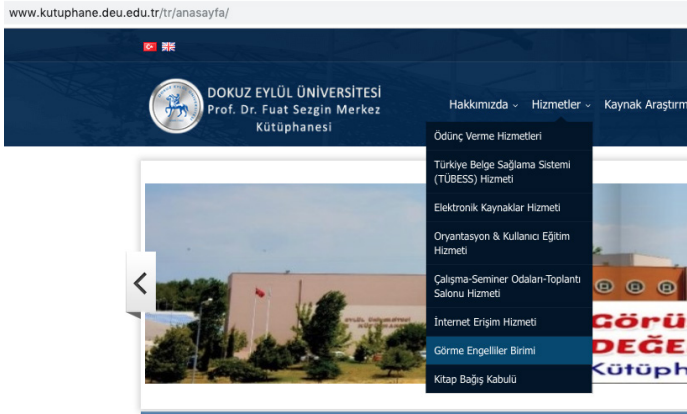
Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi Engelli Hizmetleri Görme Engelliler İçin Hizmetler ve Fiziksel Engelliler İçin Hizmetler olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Görme engelliler için hizmetlerde; Braille bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm Boğaziçi Üniversite'sinde öğrenim gören görme engelli öğrencilerin yararlanabileceği kütüphane materyallerinin bulundurulduğu koleksiyondur. Braille materyallerinden yararlanılabilmesi için gerekli olan her türlü donanım ve yazılım öğrencilerin hizmetine sunulur. Braille alfabesi ile yazılmış kitaplar, katalog yazılımı sayesinde internet üzerinden görme engelli öğrenciler tarafından taranabilmektedir. Braille alfabesiyle yazılmış on iki süreli yayın mevcuttur. Analog ve dijital ortamdaki sesli kitaplardan da yararlanan bu bölümde görme engelli öğrencilerin ders çalışabilmeleri için okuma odaları bulunmaktadır. Fiziksel engelliler için hizmetlerde de fiziksel engelli kullanıcıların Kütüphaneden rahatça yararlanabilmesi için çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar; giriş kapısında, turnikeden geçmekte zorlanan kulla-

nıcılar güvenlik görevlisine başvurarak, acil çıkış ve tekerlekli sandalye geçiş kapısını kullanabilmektedirler. Merdiven çıkmakta zorlanan kullanıcılar için asansör mevcuttur. Kütüphane zemin katta Süreli Yayınlar Bölümü'nde inen merdivenlerde standart eğimli rampa bulunmaktadır (Engelli Hizmetleri, 2008).

3.1.12. Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi

Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 42 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Görme Engelliler Birimi” bağlantısında açıklamaktadır (Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi, 2019) (Resim 43).

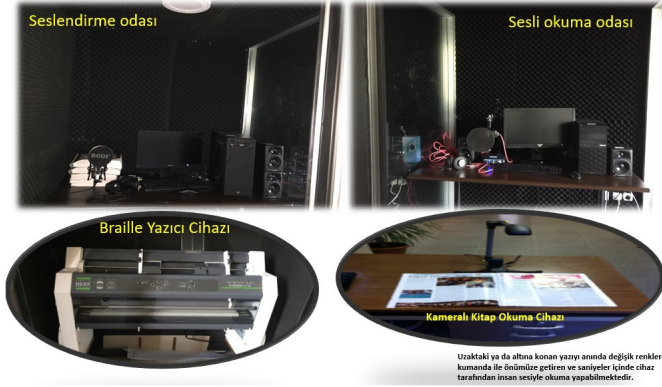
Resim 43. Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi ana sayfası. (Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi, 2019)

Görme Engelliler Birimi

Üniversite bünyesinde bulunan görme engelli kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sahip olduğu donanım ve yazılım teknolojilerini kullanarak bilgi hizmeti sunmaktadır. Hizmet verirken kullandığı donanım teknolojileri; Ekran Okuyucu Yazılımlı Donanımlar, Pearl Cihazı ve Braille Printer'dır. Yazılım teknolojileri ise; Hot dot Braille Çeviri Programı, Ekran Okuyucu (JAWS) Programı ve Openbook Yazım Programı'dır.

Üniversitedeki görme engelli öğrencilerin bilgi ihtiyacını belirleme, görme engelliler için erişilebilir kaynak oluşturma, kaynakların Braille baskısını yapma, oluşturulan kaynakların hizmete sunulması ve ödünç verme hizmeti (Resim 44) başlıca hizmetleri olarak sıralanabilir. Ayrıca engelli kullanıcıların iletişime geçeceği personel bilgisi de yer almaktadır.

Görme Engelliler Birimi Donanımlar

Resim 44. Görme Engelliler Birimi Donanımları. (Görme Engelliler Birimi, 2019)

3.1.13. Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Ege Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 115 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler ve diğer grubudur.

Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Engelsiz Kütüphane” menüsünde açıklamaktadır (Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019) (Resim45).

Resim 45. Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Multi-Medya Birimi

Birimde Ege Üniversitesi'nde okuyan görme engelli öğrenciler için ihtiyaçları doğrultusunda kitap, dergi ve diğer materyallerin metin (PDF), ses (insan sesi) ve kabartma yazıya (Braille) formatlarından oluşturulmaktadır. Görme engelli öğrencilerin eğitimlerine destek vermek için hayata geçirilen “Sesli Kitap Projesi’nde Toplum Hizmet Uygulamaları dersinde yer alan öğrenciler Ege Üniversitesi Merkez Kütüphane’de bulunan beş sesli kitap kayıt stüdyosunda kitapları seslendirmektedirler.

Görme engelli kullanıcılar elektronik öğretim materyallerini multi-medya salonunda ve bilgisayar salonunda dinleyebilir, kaydedebilirler veya anında kabartma yazıya (Braille) çevirebilmektedirler. Birim üretilen tüm sesli kitaplar GETEM (Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Merkezi), GEKOP (Görme Engelli Kütüphaneleri Ortak Platformu) ve TURGÖK (Türkiye Görme Engelliler Kütüphanesi) ve TURKCELL Sesli Kitap Servisi aracılığıyla diğer görme engellilerin de erişimine açılmıştır. Görme engelli öğrencilerin akademik yaşamına destek olan sesli kitapların yanı sıra, entelektüel birikimini arttırmak ve güncel edebiyatı takip edebilmeleri için İletişim Fakültesi tarafından üretilen sesli kitaplar da bu koleksiyona dahil edilmiştir.

Ayrıca, “Sesli Film Engelsiz Ege Çeviri Atölyesi” çalışmaları ile görme engelli bireyin film, televizyon programı, tiyatro oyunu video oyunu ya da müze sergisi gibi görme odaklı bir etkinliği takip edebilmesi için sesli betimleme yapılmaktadır. Birim kongre, sergi vb. gibi toplantılara, sesli betimleme yaparak çevirmenlik desteği vermektedir. Yine bu alanda engelli kullanıcıların iletişim kuracağı ilgili personelin iletişim bilgisine de yer verilmiştir (Görsel-İşitsel Materyal Birimi, 2016).

3.1.14. Gazi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Gazi Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 48 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler ve diğer grubudur.

Gazi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Görme Engelliler” bağlantısında açıklamaktadır (Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, 2019). Kütüphanede engelli kullanıcıların başvuracağı personel bilgisine de yer verilmiştir.

Görme Engelliler Bölümü

Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümü, Görme Engelli kullanıcılarına kütüphane ve bilgi teknolojilerinin sağladığı olanaklardan yararlanarak bilgiye erişim hizmeti vermektedir.

Bu bölüm koleksiyonunda çeşitli konulardan oluşan 143 adet Braille alfabesi ile yazılmış basılı kitap, 1320 adet sesli kitap ve 2600 adet taranmış kitap bulunmaktadır. İngilizce / Türkçe, Türkçe / İngilizce sözlükler ve romanlarda koleksiyonda yer almaktadır. Bu bölümde 2 adet bilgisayar, 2 adet tarayıcı, 1 adet Braille yazıcı, 1 adet Pearl, 1 adet kasetçalar mevcuttur.

Görme engelli öğrenciler ekran okuma programı ile internetten yararlanarak, araştırma yapabilmektedirler. Ayrıca kütüphaneden yararlanmak istedikleri herhangi bir kitaptan tarayıcı ve ekran okuma programı yardımıyla faydalanmaktadırlar. Kullanıcılar bu bölümde bulunan sesli kitap kasetlerini ve kendilerine ait kasetleri dinleyebilmekte, ders notlarını ve ders kitaplarını tarayıcıları kullanarak Braille baskı olarak yazıcıdan alabilmekte veya taranan dokümanlar kullanıcıların flash disklerine kaydedilerek verilmektedir. Ayrıca bu bölümde öğrencilerle yürütülen ortak proje ile istenilen kitaplar sesli formatta çoğaltılmaktadır (Görme Engelliler Bölümü, 2019).

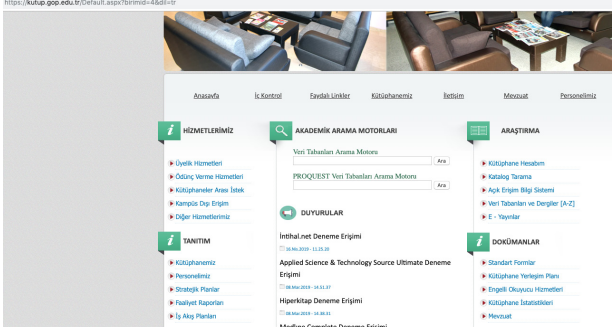
3.1.15. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 47 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunu olanlar ve diğer grubudur.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Dokümanlar*” menüsünde “*Engelli Okuyucu*

Hizmetleri” bağlantısında açıklamaktadır (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2013) (Resim 46).

Resim 46. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2013)

Engelli Okuyucu Hizmetleri

Kütüphane Engelli Okuyucu Hizmetlerinde engelli kullanıcılara kütüphane içinde ve dışında hizmetler verilmektedir. Bedensel engelli öğrencilere Kampüs içinde buldukları yerlere kütüphane personeli tarafından istedikleri kaynaklar ulaştırılmaktadır. Görme Engelli okuyucular kütüphanede bulunan optik okuyucu sayesinde kütüphanede bulunan tüm kaynakları sesli okutup kayıt yapma imkanına sahiptir. Görme engelli okuyucuların kütüphaneye gelememe durumlarında kütüphanede bulunan optik okuyucu ve notebook bilgisayar 1 hafta süreyle kendilerine ödünç verilebilmektedir. Engelli kullanıcılarla irtibatı sağlayan ilgili personel bilgisi de bulunmaktadır (Engelli Okuyucu Hizmetleri, 2013), (Resim 47).

Resim 47. Engelli Okuyucu Hizmetleri. (Engelli Okuyucu Hizmetleri, 2013)

3.1.16. Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri

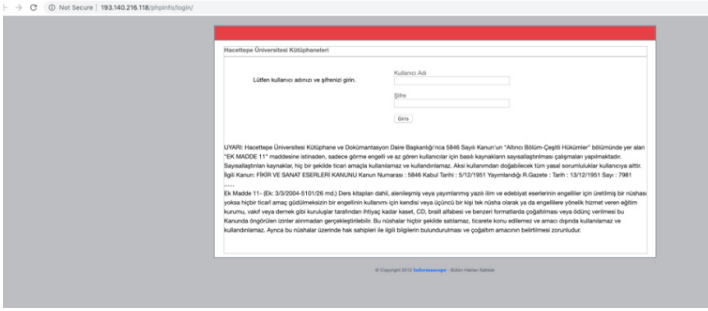
Hacettepe Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 72 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunu olanlar ve diğer grubudur.

Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında yer alan “Hizmetler” sekmesinde “Engelli Hizmetleri” bağlantısında açıklamaktadır (Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri, 2018).

Engelli Hizmetleri

Hacettepe Üniversite Kütüphaneleri engelli kullanıcıların, kütüphane olanaklarından en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamaya yönelik donanım ve hizmetler sunduğunu ifade etmektedir. Buna göre hizmetleri dört başlık altında toplanmaktadır: fiziksel sosyal olanaklar, teknik donanım, rehberlik ve özel tanıtım hizmetleri ve koleksiyondur. Fiziksel sosyal olanaklar: engelli giriş yolları, engelli grup çalışma odası, asansör, engelli tuvaleti'dir. Görme

engelli ve az gören kullanıcılar için kullanılan ve gerekli temel donanım ve programlar ise Ekran Okuma Programı (JAWS), Doküman Okuyucu (PEARL), Abbyy Fine Reader, kulaklık, tarayıcı ve bilgisayar (Masüstü / Dizüstü)'dür. Belirtilmiş olan tüm donanım ve programlar gör-ışit salonu ve engelli çalışma odasında kullanılmaktadır. Engelli Hizmetleri Koordinatörlüğü tarafından kütüphanenin fiziksel alanlarının tanıtımı, teknik donanımın kullanımı, elektronik kaynak ve hizmetlerinin içeriği ile ilgili rehberlik ve tanıtım hizmetleri verilmektedir. Engelli kullanıcıların eğitim ve araştırma faaliyetlerini desteklemek amacıyla kullanıcılar tarafından talep edilen veya uzman personel tarafından seçilen basılı kaynaklar dijitalleştirilmektedir. Dijitalleştirilen kaynaklara -telif hakları gözetilerek- engelli kullanıcıların erişim sağlayabileceği bir platform oluşturulmuştur (Resim 48).

Resim 48. Dijital Kaynaklara Erişim Platformu. (Engelli Hizmetleri, 2018)

Ayrıca kütüphane web sayfasını, engelli kullanıcıların daha rahat kullanabilmesi için düz metin formatı eklenmiştir (Engelli Hizmetleri, 2018).

3.1.17. Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Hitit Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 29 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunu olanlar ve diğer grubudur.

Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Dokümanlar” menüsünde “Engelli Okuyucu Hizmetleri” bağlantısında açıklamaktadır (Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 49).

Resim 49. Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Engelsiz Kütüphane

Kütüphanede engelli kullanıcıların istedikleri bilgiye daha kolay ve daha çabuk erişimini sağlamak amacıyla Eye Pal tarama sistemi sayesinde basılı her türlü materyal taratılmıştır. Görme engelli kullanıcılar için 689 adet sesli kitap ile Jaws 13 programı sayesinde bilgisayar ve internet ortamında açılan say-

falar kendilerine okunmaktadır. Engelli kullanıcılar için 1 adet bilgisayar bulunurken rehberlik ve danışmanlık yapmak üzere personel görevlendirilmiştir.

Ayrıca, Hitit Üniversitesi ile Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Laboratuvarı (GETEM) arasında yapılan protokol ile görme engelli kullanıcıların Merkez Kütüphaneden alacakları bir şifre ile GETEM’de bulunan binlerce sesli kitaba erişimleri mümkündür (Engelsiz Kütüphane, 2019).

3.1.18. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

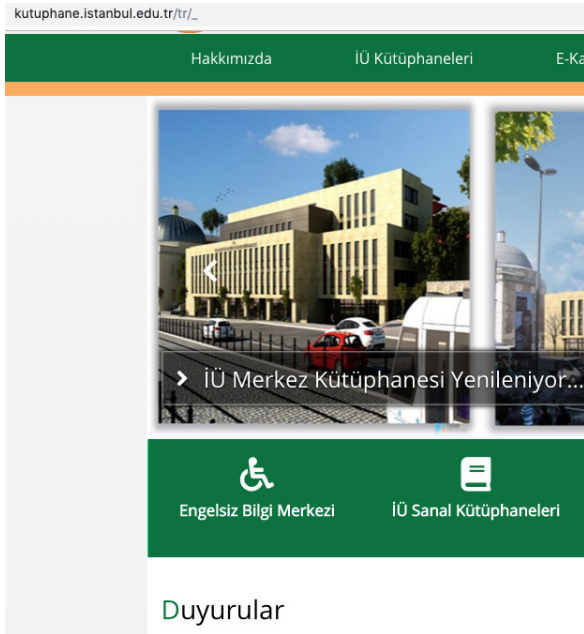
İstanbul Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre diğer grubunda olan 1228 engelli öğrenci eğitim almaktadır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Engelsiz Bilgi Merkezi*” bağlantısında açıklamaktadır (İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 50).

Engelsiz Bilgi Merkezi

Engelsiz Bilgi Merkezi Bilgi öncelikle İstanbul Üniversitesi öğrencileri ve personeli olmak üzere tüm Türkiye’deki engellilerin bilgiye erişim konusunda hizmet vermektedir. Engelsiz Merkezi bünyesinde uzman personel görev almaktadır. İhtiyaç halinde kendisinden ve görevli diğer personelden destek alınabilmektedir. Engelli kullanıcılar tarafından kütüphane dermesi içinde bulunan basılı bir kaynağın talep durumunda kaynak kısa sürede dijitalleştirilerek gün içerisinde e-kitap (word, pdf, txt vb.) olarak talep sahibine ulaştırabilmektedir. Engelsiz Bilgi Merkezi içinde ısı ve ses yalıtımıyla sesli kitap oluşturma standartlarına uygun olarak dizayn edilmiş iki adet kabin bulunmakta ve seslendirme gönüllüleri tarafından kitaplar seslendirilmektedir. Merkezde

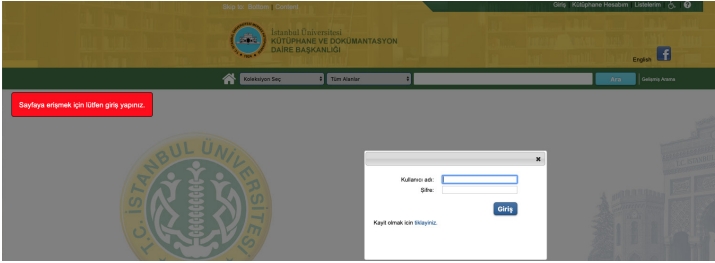
Braille alfabesiyle yazıcı çıktısı alınabilmekte, grafik ve şekiller kabartma olarak hazırlanmaktadır. Bunun yanında tüm engel gruplarının kullanımına yönelik ihtiyaç olan yazılım ve donanımlarla takviye edilmiş 12 adet bilgisayar bulunmaktadır. Engelsiz Bilgi Merkezi engelli kullanıcılarına verdiği bu temel hizmetlerin dışında toplumun engelli farkındalığını artırmak ve engellilerin hayatın her alanda yer alması için sosyal, kültürel ve bilimsel etkinliklere ev sahipliği de yapmaktadır (İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi, 2011), (Resim 51). Merkez Kütüphane katalog tarama sayfası üzerinde engelli kullanıcılar üye girişi yaparak full text erişim imkanına sahiptirler (Katalog Tarama, 2019), (Resim 52).

Resim 50. İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 51).

Resim 51. Engelsiz Bilgi Merkezi. (İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi, 2011)

Resim 52. Katalog Tarama. (Katalog Tarama, 2019)

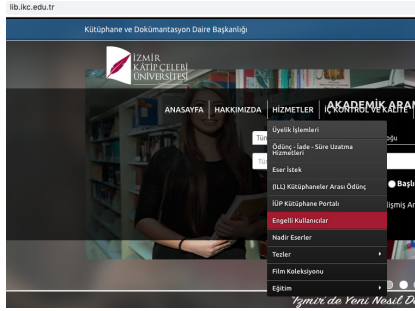
İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi hizmetleri çalışmamızın yer aldığı “Bilgiye Erişimde Engellilere Yönelik Kütüphane Uygulamaları” adlı kitabın “Engelliler İçin Bilgiye Engelsiz Erişim Hizmetleri: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi” başlıklı bölümünde⁵ detaylı olarak anlatıldığından tekrar etmemek için bu kısımda bahsedilmemektedir.

5 Bezirci, P. ve Özyürek, M. “Engelliler İçin Bilgiye Engelsiz Erişim Hizmetleri: İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi”

3.1.19. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 17 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, kronik sağlık sorunları, psikolojik problemliler ve diğer grubudur.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsü altında “Engelli Kullanıcılar” bağlantısında açıklamaktadır. (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 53) .Bağlantıyı tıkladığında GETEM (Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Laboratuvarı) ve GEKOP (Görme Engelli Kütüphaneleri Ortak Platformu)’ın linklerine yönlendirme mevcuttur.

Resim 53. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016)

3.1.20. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphanesi

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 17 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları ve diğer grubudur.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Engelsiz Bilgi Merkezi*” menüsü altında açıklamaktadır (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2017).

Engelsiz Bilgi Merkezi

Engelsiz Bilgi Merkezi sahip olduğu donanım ve yazılım teknolojileri kullanarak engelli kullanıcılarımıza bilgi hizmeti sunmaktadır. Engelli kullanıcıları için sunduğu yazılım ve donanımlar: görmeyenler için sesli ekran okuma programı; JAWS FOR WINDOWS PRO V18, Türkçe ses sentezleyici; NET OKUR PLUS (GÜL+ŞİNAN SESİ), az görenler için Masaüstü Dijital Büyüteç Sistemi; AURORA, az görenler için Ekran Büyütme Programı: ZOOMTEXT, Doküman Okuma Sistemi : PEARL'dür. Hizmetleri ise; üniversite bünyesinde bulunan engelli kullanıcıların bilgi ihtiyacını belirlemek, görme engelliler için erişilebilir kaynak oluşturmak, oluşturulan kaynakların hizmete sunulması ve ödünç verme hizmetidir. Bunlara ek olarak engelli kullanıcılar için faydalı bağlantılar ile engelli kullanıcıların ihtiyaç halinde iletişime geçecekleri personel bilgisi de yer almaktadır (Engelsiz Bilgi Merkezi, 2017).

3.1.21. Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Kastamonu Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 4 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, kronik sağlık sorunları ve diğer grubudur.

Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Görme Engelli Kütüphaneleri*” menüsü altında açıklamaktadır (Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire

Başkanlığı, 2019), (Resim 54). Bu bağlantı tıklandığında açılan sayfada Görme Engelli Kütüphaneleri Ortak Platformu hakkında bilgiye ulaşılmaktadır (GEKOP, 2019).

Resim 54. Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

3.1.22. Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Kocaeli Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 124 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif), dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, geçici yetersizlikleri olanlar, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler ve diğer grubudur.

Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetlerimiz” menüsü altında “Görme Engelliler Bölümü” bağlantısında açıklamaktadır (Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2017), (Resim 55).

Resim 55. Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2017)

Görme Engelliler Bölümü

Engelsiz Üniversite Projesi kapsamında hizmet vermeye başlayan Görme Engelliler Bölümü, özel programları ve donanımı sayesinde görme engelli öğrencilerin de, kütüphanede yer alan bütün kaynaklardan yararlanmalarını sağlamaktadır. Kütüphanede bulunan yaklaşık 100 bin basılı yayına, bilimsel değeri ve kullanım oranı oldukça yüksek olan 49.487 adet yabancı dildeki tam metin e-kitaba, 7000 adet tam metin Türkçe e-kitaba, 38.945 adet tam metin e-dergiye ulaşabilmektedirler.

Görme engelli öğrencilerin, gönüllülerin seslendirdiği ders kitap ve notlarından yararlanmasına imkan sağlamaktadır. Kütüphanede görme engelli öğrencilerin kullanabileceği donanım ve programlarla donatılmış oda öğrencilere hizmet vermektedir.

Engelli kullanıcıların hizmetine sunulan donanım ve programlar şunlardır. Jaws for windows ekran okuma programı; bilgisayarı Türkçe dilinde konuşturan görmeyenin bilgisayara etkili bir şekilde hakim olmasını sağlayan dünyanın en gelişmiş ve en çok kullanılan programıdır. Magic for windows ekran okuma ve büyütme programı; az görenler için özel geliştirilmiş aynı anda ekranı büyütürken konuşan programdır. Focus Pro 40; görmeyenlerin bilgisayar ekranındaki yazıları kabartma alfabe ile

okuyabileceği ve bilgisayarı özel kabartma klavyesi ile yönetip yazılarını yazabileceği özel geliştirilmiş bir cihazdır. Üstünde bütünleşik altı nokta Braille klavyesiyle ve monitörüyle en son teknoloji ürünüdür. Kitap okuma makinası; Masaüstü veya taşınabilir ihtiyaçlara uygun olarak doğal insan sesi kalitesinde her türden materyali okunabilir. Braille (kabartma) yazıcı; görme engelli öğrencilerimizin ders kitabı, ders notu ve diğer materyallerini Braille (Kabartmalı) baskı alabilme olanağı sağlamaktadır. Tek ve çift taraflı baskının yanı sıra, fasikül formatında baskı yapabilecek özelliktedir. Ses kayıt cihazları; öğrencilerin ihtiyaçları olduğu zaman kütüphaneden belli sürelerde kullanılmak üzere alınıp, derslerin kaydedilmesi, kaydedilenlerin CD ortamına alınıp ders materyalleri düzenlemeleri sağlanabilir (Görme Engelliler Bölümü, 2017).

3.1.23. Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Marmara Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 79 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dikkat eksikliği (hiperaktif), dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Hizmetler” menüsü altında “Erişilebilirlik” bağlantısında açıklamaktadır (Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 56).

Resim 56. Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Erişilebilirlik

Erişilebilirlik varsa bilginin önünde engel yok sloganı ile hareket eden Marmara Üniversitesi Erişilebilirlik Birimi, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla hizmet veren bir birimdir. Engelli kullanıcıların kütüphaneyi rahatça kullanabilmeleri için fiziksel düzenlemeler yapılmakta olup Erişilebilirlik Birimi'nden yararlanan ve özelleştirilmiş düzenlemelere en çok ihtiyaç duyan görme engelli kullanıcılar için de onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek projeler üretilmektedir.

Erişilebilirlik Birimi'nde sesli kitap oluşturmak için bir ses kayıt stüdyosu bulunmaktadır. Görme engelli kullanıcıların not ve dokümanlarına erişebilmeleri için Braille yazıcı ve Braille ekrana sahip bir bilgisayar bulunmaktadır. Sesli kitabın yanı sıra koleksiyondaki kitaplar taranarak dijital ortama aktarılmakta ve aktarılan kitaplar üzerinde gerekli düzenlemeler yapılarak kullanıcılara sunulmaktadır. Ayrıca müzik eğitiminin sürdürülebilmesi için yazılım ve donanımdan oluşan bir birleşik müzik sistemi de mevcuttur.

Erişilebilirlik Birimi'nde oluşturulan sesli kitap, metin kitap ve diğer dokümanlar telif hakları yasası gereğince yalnızca görme engelli kullanıcılar tarafından ödünç alınabilmektedir. Sesli kitaplara erişebilmek için öncelikli olarak üye oturumunun açılması gerekmektedir (Erişilebilirlik, 2019).

3.1.24. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 41 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “*Tarama*” menüsü altında “*Görme Engelliler Birimi*” bağlantısında açıklamaktadır (Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi, 2019), (Resim 57).

Resim 57. Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi ana sayfası. (Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi, 2019)

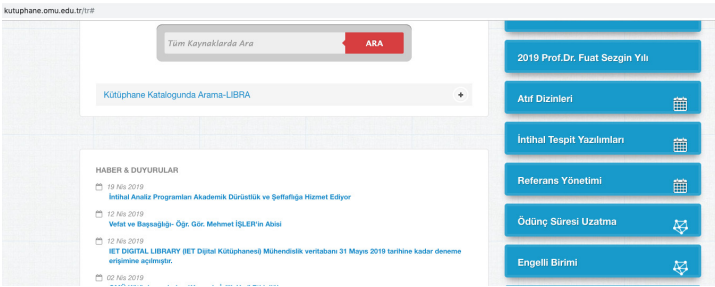
Görme Engelliler Birimi

Görme engellilere yönelik hizmetimizde, materyallerin bilgisayar ekranını seslendiren özel programlar aracılığıyla dinlenebildiği gibi, bilgisayar ekranında yer alan yazıyı anında kabartma yazıya çeviren cihazlar aracılığıyla da kabartma yazıyı bilenler tarafından okunabilmektedir. Bunun yanında, sesli veriler kaydedilerek taşınabilir ve dinlenebilir hale getirilmektedir. Az görenler için, yazıyı büyütüp sesli okuma yapabilen doküman büyütme ekranı ve taşınabilir büyüteçler ile bilgiye ulaşmaları kolaylaşmaktadır (Görme Engelliler Birimi, 2019).

3.1.25. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Ondokuz Mayıs Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 116 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri web sayfasında “Engelli Birimi” menüsü altında açıklamaktadır (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016), (Resim 58).

Resim 58. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2016)

Engelli Birimi

Merkez Kütüphanede görme engelli kullanıcılar için bilgi ve iletişim dünyasının kapısını açacak olan sesli okuma cihazı ve Braille alfabesi çıkışlı yazıcı hizmete sunulmuştur. Bununla sesli kitaplar yine görme engelli kullanıcılar için engelliler biriminde kullanıma açılmıştır. Birimdeki koleksiyonun gönüllü okuma yöntemi ve Sensörlü Kitap Okuma Cihazı ile zenginleştirilmesi planlanmaktadır. Bu birimde engelliler için hizmet verecek olan teknik ekipmanlar: Eye-Pal “Sensörlü Kitap Okuma Cihazı” ile Siyah-beyaz veya renkli belge ve kitaplar hatasız bir şekilde bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra onları dinleyerek okuma veya istenilen depolama birimlerine; ses veya metin olarak kaydedilme imkanı tanır. Eye-Pal yüksek kaliteyle bilgisayara aktarılan metinleri müstakil olarak yahut kitap şeklinde kaydetmeyi sağlar. Ayrıca; Sophie Kitap Okuma Makinası her türlü yazılı dokümanların doğal insan sesi kalitesinde okunmasını sağlar. Sophie sadece düz metinleri değil, tablo ve sütun içeren metinleri de algılayarak sorunsuz bir şekilde okur. Türkçe dışında 9 ayrı dilde metin okuma desteği de vermektedir. Kabartma baskı makinesi; küçük miktarlardaki kişisel kabartma çıktı ihtiyaçlarına ek olarak, büyük miktarlardaki basım işlerine çözüm getirmesi amacıyla engelliler biriminde hizmete sunulmuştur. İndüksiyon Döngü Sistemleri, işitme cihazının yetersiz kaldığı durumlarda işitme kaybı yaşayan insanlara yardımcı olmaktadır. Bu sistem ses kaydı ile dinleyici arasındaki iletişimi bozan çevresel faktörleri ortadan kaldırmaktadır. Özel olarak geliştirilmiş bir yükseltici yardımıyla mevcut sesleri manyetik dalgalara dönüştürmektedir (Engelli Birimi, 2016), (Resim 59).

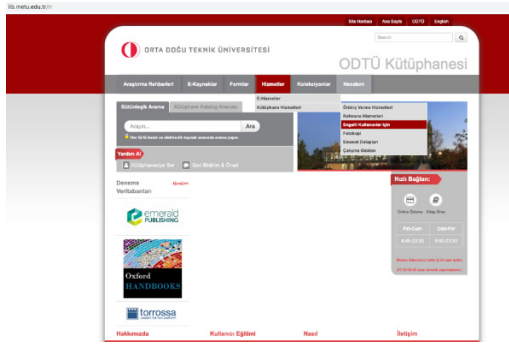

Resim 59. Engelli Birimi. (Engelli Birimi, 2016)

3.1.26. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphaneleri

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 5 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlardır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphaneleri engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında yer alan "Hizmetler" sekmesinde "Kütüphane Hizmetleri" bağlantısından "Engelli Kullanıcıları İçin" bağlantısında açıklamaktadır (ODTÜ Kütüphanesi Kütüphane Hizmetleri, 2019), (Resim 60).

Resim 60. Engelli Kullanıcılar Hizmetleri. (ODTÜ Kütüphanesi Kütüphane Hizmetleri, 2019)

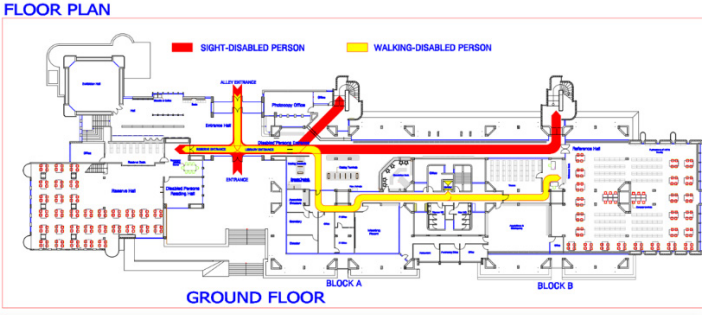
Engelli kullanıcılar bağlantıyı tıkladıklarında açılan sayfada dilerlerse kendilerine sunulan hizmetlerin neler olduğunu dinleyebilmektedirler (Resim 61).

Resim 61. Dinlenebilir Hizmetler. (Engelli Kullanıcılar İçin Hizmetleri Dinleme, 2019)

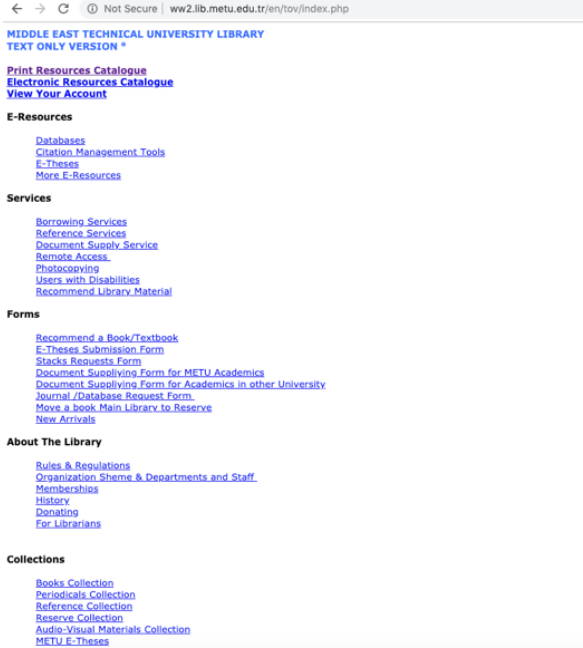
Kütüphanede hizmetler fiziksel erişim, görme engelliler için hizmetler olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Ayrıca kütüphaneciler engelli kullanıcılara kaynaklara erişim konusunda yardımcı olmakta ve yönlendirmelerde bulunmaktadır. İşitme engelli kullanıcılara, Kütüphane kapanacağı zaman özel olarak bilgilendirme de yapılmaktadır.

Kütüphanede engelli kullanıcılar için sunulan fiziksel erişim imkanları akıllı kartla açılan kapı, asansör ve engelli tuvaletidir. Akıllı kartla açılan kapı sadece engelli kullanıcılar tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca engelli kullanıcıların kütüphane içinde rahatça hareket edebilmeleri ve hizmetlerini alabilmeleri için kütüphanenin her katına ait (Zemin Kat, Birinci Kat, İkinci Kat, Üçüncü Kat) kat olanları hazırlanmıştır (Resim 62).

Resim 62. Zemin kat krokisi. (Kat Z, 2019)

Görme engelliler için hizmetler için Kütüphane girişinde JAWS ekran okuyucu programın yüklü olduğu bir katalog terminali ile kulaklık bulunmaktadır. Kütüphane ana binasının zemin katında yer alan Kısa Süreli Ödünç Verme (Rezerv) bölümünde görme engelliler için kabartma yazı monitörü bulunmaktadır. Kabartma yazı monitörü, engelli kullanıcıların bilgisayarlarına küçültülmüş ve elle dokunulabilir bir ara yüz sağlamaktadır. JAWS gibi ekran erişimini mümkün kılan yazılımlarla birlikte kullanılabilen bu monitör 1 hafta süre ile ödünç alınabilmektedir. Monitörle birlikte basılı ve kabartma yazılı kullanım kılavuzları da sağlanmaktadır. Kılavuzun elektronik kopyasına kütüphane kataloğu üzerinden erişilebilmektedir. Kütüphane web sayfasında JAWS ekran okuyucu programı aracılığı ile okunması mümkün olan metin sürüm yer almaktadır (Resim 63). Kütüphane'nin Zemin Katında bulunan Fotokopi Ofisi tarafından kullanıcılara tarama hizmeti verilmektedir. Ders notları ve koleksiyonda bulunan diğer basılı bilgi kaynaklarının istenen bölümleri telif hakları çerçevesinde taratılabilmektedir. Kütüphane'nin Rezerv Birimi'nde Engelsiz ODTÜ Topluluğu tarafından kullanılan özel bir çalışma odası bulunmaktadır (Engelli Kullanıcılar İçin, 2019).

Resim 63. Kütüphane Web Sayfası Metin Sürümü. (Middle East Technical University Library Text Only Version, 2019)

3.1.27. Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Sakarya Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 1255 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, psikolojik problemliler, zihinsel engelliler ve diğer grubudur.

Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında yer alan “Hizmetlerimiz” menüsünde “Görme Engelli Okuyucu Hizmetleri” bağlantısında açıklamaktadır (Sakarya

Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 64).

Resim 64. Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Görme Engelli Okuyucu Hizmetleri

Görme Engelli Okuyucu Hizmetleri, Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören görme engelli öğrencilerin yararlanabilecekleri tarayıcı, okuyucu ve yazıcı gibi olanaklardan yararlanarak bilgiye erişim hizmeti vermektedir. Analog ve dijital ortamdaki sesli kitaplardan da yararlanan bu bölümde görme engelli öğrencilerin ders çalışabilmeleri için ortam mevcuttur (Görme Engelli Okuyucu Hizmetleri, 2019).

3.1.28. Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Trakya Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 41 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler ve diğer grubudur.

Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Genel Bilgiler” menüsünde “Engelli Kullanıcılar İçin”

bağlantısında açıklamaktadır (Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 65).

Resim 65. Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Engelli Kullanıcılar İçin

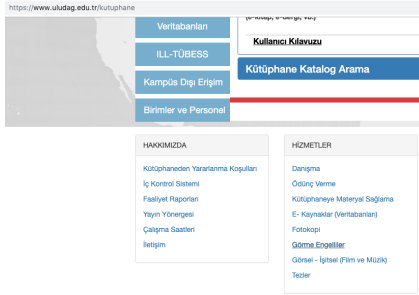
Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde kütüphane hizmetleri tüm kullanıcıların gereksinimleri düşünülerek verilmeye çalışılmaktadır. Kütüphaneciler engelli kullanıcılara kaynaklara erişim konusunda yardımcı olmakta ve yönlendirmelerde bulunmaktadır.

Engelli kullanıcıların kullanımı için Merkez Kütüphane zemin katında bulunan Süreli Yayınlar Salonunda katalog tarama ve internet hizmeti alacakları bir bilgisayar yer almaktadır. Engelli kullanıcılar katalog tarama ve internet işlemlerini bu bilgisayarı kullanarak gerçekleştirebilmektedirler. Kütüphane girişinde ve zemin katta okuma salonlarına girişlerde rampa bulunmaktadır. Kütüphane B Blok giriş katında kadın ve erkek kullanımı için birer engelli tuvaleti bulunmaktadır. Kütüphanede Engelli kullanıcılara yönelik hizmetler Uzman (Kütüphaneci) tarafından yürütülmektedir (Engelli Kullanıcılar İçin, 2013).

3.1.29. Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Uludağ Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 54 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları ve diğer grubudur.

Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Görme Engelliler” bağlantısında açıklamaktadır (Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019), (Resim 66).

Resim 66. Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, 2019)

Görme Engelliler Hizmeti

Görme engelliler için özel olarak oluşturulan bu mekânda; Görme Engellilerin bilgisayar ve internet kullanabilmelerine olanak sağlayan özel bir sistem, çeşitli konu ve türde ses kasetleri, Braille alfabesinde basılmış kitaplar bulunmaktadır. Görme Engelliler Bölümü, özel programları ve donanımı sayesinde görme engelli öğrencilerin de, kütüphanede yer alan bütün kaynaklardan yarar-

lanmalarını sağlamaktadır. Görme engelliler kitap, dergi ve benzeri basılı yayınları özel donanımlar sayesinde dinleyebilmektedir.

Görme Engelliler Birimde engelli kullanıcılar için kullanılan yazılım ve donanımlar şöyle belirtilmiştir: Altınokta Bütünleşik Klavyeli Kabartma Monitör Focus; Altınokta klavyesi ile hem Windows komutları verilebilir ve hem de yine bu klavyeyi kullanarak yazı yazmak mümkündür. Kabartma ekranı sayesinde de görmeyenler bilgisayarda bulunan her türlü yazıyı kabartma olarak elleriyle okuyabilirler. PEARL (Görüntü Büyütme ve Sesli Okuma Makinesi); görme engelliler ve az görenler için kullanılan bir donanımdır. Saniyeler içinde dokümanı okuyabilir, ciltli kitap taratılabilir, otomatik tarama yapabilir. Taratılan kitap az görenler için de farklı kontrastlar ve büyüklüklere göre özel ayarlanarak görmesi sağlanabilir. Taratılan metni direkt olarak MP3 formatında tamamını tek sayfa ya da her birini ayrı ayrı sayfalar halinde MP3'e dönüştürüp kaydedebilir, istenirse bütün sayfalar arasından istenen sayfaları dönüştürüp MP3 yapabilir. Jaws For Windows Ekran Okuma Programı 13. Versiyon Güncellemesi; bu sürümdeki en büyük yenilik Jaws'ın OCR yeteneği kazanmasıdır. Yani artık en erişilemez bulunan ekranlarda dahi Jaws resimlerdeki yazıları tanıyarak bu ekranların algılanıp ve işlem yapılabilmesini sağlamaktadır (Görme Engelliler Hizmeti, 2019).

3.2. Vakıf Üniversite ve Vakıf MYO Kütüphanelerinde Kütüphane Hizmetleri

YÖK Bilgi Yönetim Sistemi 2017-2018 verilerine göre engelli öğrencisi bulunan 37 vakıf üniversitesi kütüphanesi ve 1 vakıf MYO kütüphane web sayfası incelenmiş ve bu web sayfalarında engelli kullanıcılara ilişkin hizmetleri olduğunu belirten 8 vakıf üniversitesi kütüphanesine aşağıda yer verilmiştir. Vakıf üniversitesi kütüphaneleri sırası ile şunlardır: Başkent Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Beykent Üniver-

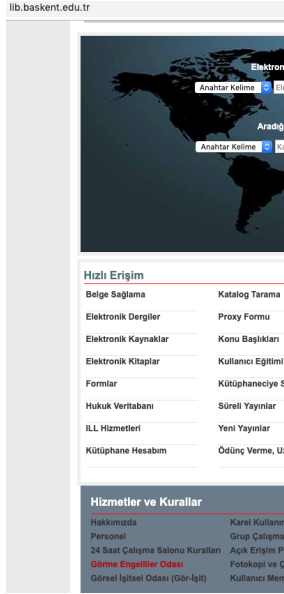

sitesi Kütüphanesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi, Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi. Vakıf üniversitelerinin bulunduğu coğrafi konuma göre yerleri ise; 2'si İç Anadolu Bölgesi, 1'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve 5'i Marmara Bölgesi'dir.

3.2.1. Başkent Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Başkent Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 16 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; asperger veya yüksek fonksiyonlu otistik bireyler, dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunları olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar ve diğer grubudur.

Başkent Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “*Hizmetler ve Kurallar*” menüsünde “*Görme Engelliler Odası*” bağlantısında açıklamaktadır (Başkent Üniversitesi Kütüphanesi, 2019), (Resim 67).

Resim 67. Başkent Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana sayfası. (Başkent Üniversitesi Kütüphanesi, 2019)

Görme Engelliler Odası

Kütüphanede bulunan bu odada görme engelli öğrenciler ekran okuma programı ile internetten yararlanarak, araştırma yapabilmektedirler. Ayrıca kütüphaneden yararlanmak istedikleri herhangi bir kitaptan tarayıcı ve ekran okuma programı yardımıyla faydalanmaktadırlar. Kullanıcılar bu bölümde bulunan sesli kitap kasetlerini ve kendilerine ait kasetleri dinleyebilmekte, ders notlarını ve ders kitaplarını tarayıcıları kullanarak Braille baskı olarak yazıcıdan alabilmekte veya taranan dokümanlar kullanıcıların flash disklerine kaydedilerek verilmektedir. Görme Engelliler salonunda kullanılan programlar: Window-Eyes ekran okuma programı, ZoomText ekran büyütme programı, Eye-Pal kitap ve doküman okuyucu, Alva 640 Comfort kabartma ekran,

CCTV Clearwiev masaüstü büyüteç, IndexBraille Everest-D V4 kabartma yazıcı, Hot Dot Braille çeviri programı, Kabartma yazıcı ses ve izolasyon kabini, NVDA sesli okuma programı, Balabolka kitap okuma yazılımıdır. Ayrıca bu odada engelli kullanıcılarla ilgilenen personel iletişim bilgisi de paylaşılmıştır (Görme Engelliler Odası, 2019).

3.2.2. Beykent Üniversitesi Kütüphanesi

Beykent Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 12 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; dikkat eksikliği (hiperaktif) olanlar, dil ve konuşma problemliler, fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler ve diğer grubudur.

Beykent Üniversitesi Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Engelsiz Kütüphane” bağlantısında açıklanmaktadır (Beykent Üniversitesi Kütüphanesi, 2018), (Resim 68).

Resim 68. Beykent Üniversitesi Kütüphanesi ana sayfası. (Beykent Üniversitesi Kütüphanesi, 2018)

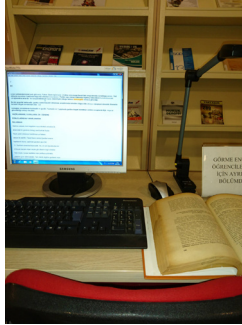
Engelsiz Kütüphane

Beykent Üniversitesi Kütüphaneleri engelli öğrencilerin erişimini ve kütüphanede yer alan kaynakların kullanımını mümkün kılacak araç ve donanımlara sahiptir. Ayazağa kütüphanesinde erişim için engelli asansörü kurulmuştur. Bunun yanı sıra Aya-

zağa ve Büyükçekmece kütüphanelerinde yalnızca görme engelli öğrencilerin kullanımına açık bilgisayarlar ve bu bilgisayarlarda yazılım ve ekipmanlar mevcuttur (Engelsiz Kütüphane, 2018), (Resim 69, 70, 71). Görme Engelli Öğrenciler için Kullanılan araçlar: JAWS Ekran Okuma Programı ve Pearl & Openbook Kameralı Okuma Sistemi'dir.

Resim 69. Jaws ekran okuma programı. (Engelsiz Kütüphane, 2018)

Resim 70. Pearl & Openbook Kameralı Okuma Sistemi. (Engelsiz Kütüphane, 2018)

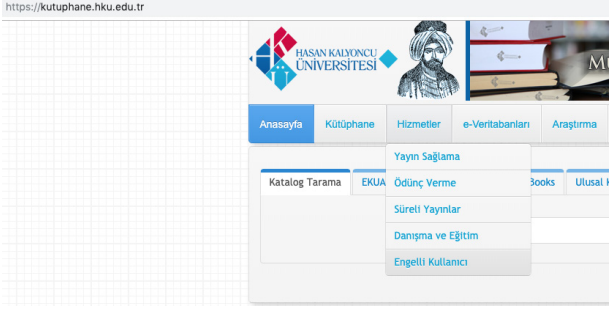

Resim 71. Engelli asansörü. (Engelsiz Kütüphane, 2018)

3.2.3. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi

Hasan Kalyoncu Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 4 fiziksel engelli öğrenci eğitim almaktadır.

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Engelli Kullanıcı” bağlantısında açıklanmaktadır (Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi, 2013), (Resim 72).

Resim 72. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi ana sayfası. (Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi, 2013)

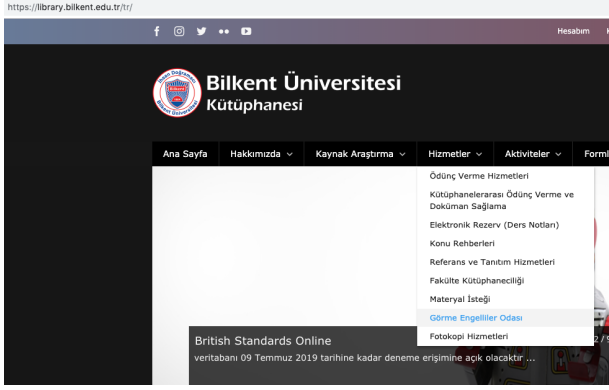
Engelli Kullanıcı

Görme ve bedensel engelli kullanıcı kütüphanedeki ilgili personel tarafından karşılanmakta, kütüphane kullanımında ve araştırmalarında kendisine refakat edilmektedir. Bu hizmetten yararlanmak isteyen engelli kullanıcıların kütüphaneye gelmeden önce mutlaka randevu almaları gerekmektedir. Kütüphanede görme engelli kullanıcılar için ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji Merkezi GETEM’le işbirliği ile 15.000 kadar e-kaynağı (sesli kitaplar, dergiler vb.) görmeyenlerin hizmetine sunulmaktadır (Engelli Kullanıcı, 2013).

3.2.4. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 85 fiziksel engelli öğrenci eğitim almaktadır.

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Görme Engelliler Odası” bağlantısında açıklanmaktadır (İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, 2019), (Resim 73).

Resim 73. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi ana sayfası. (İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, 2019)

Görme Engelliler Odası

Görme Engelliler Odası, 25 Aralık 2008 tarihinde Bilkent Üniversitesi Mezunlar Derneği (BİLMED) ve Mezunlar Merkezi'nin katkılarıyla açılmıştır. Halen Merkez Kütüphane, A-Blok giriş katta hizmet vermektedir. Bu odada, görme engelli kullanıcılar için çeşitli Braille kaynaklar ile görme engelli kullanıcıların ihtiyacını karşılayacak nitelikte donanıma sahip bilgisayar, kasetçalar ve yazıcı bulunmaktadır. Kullanıcılar, bu bilgisayardan tarama yapabilir, oluşturdukları bir metinden çıktı alabilir ve internet hizmetlerinden yararlanabilirler. Görme Engelliler Odası, hafta içi 08:30-17:00, hafta sonu 09:00- 17:00 saatleri arasında Referans Kütüphanecilerinin kontrolünde hizmet vermektedir (Görme Engelliler Odası, 2019), (Resim 74).

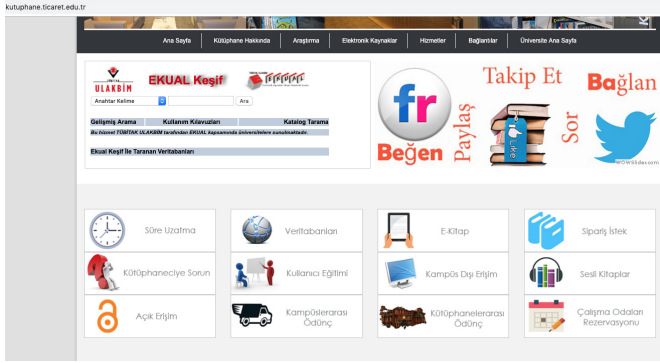

Resim 74. Görme Engelliler Odası. (Görme Engelliler Odası, 2019)

3.2.5. İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi

İstanbul Ticaret Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 4 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, kronik sağlık sorunlular ve diğer grubudur.

İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “*Sesli Kitaplar*” menüsünde açıklamıştır (İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi, 2019), (Resim 75) Sesli Kitaplar bağlantısı tıklandığında seviyelerine göre ayrılmış olan sesli hikaye kitaplarının kütüphane programı üzerinden dinlenebileceği belirtilmekte ve telif hakları konusunda bilgilendirme yapılmaktadır.

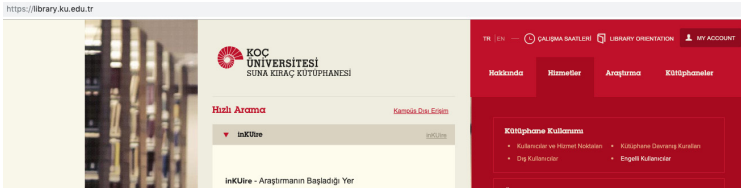

Resim 75. İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi ana sayfası. (İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi, 2019)

3.2.6. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi

Koç Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 25 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engel grupları; fiziksel engelliler, görme engelliler, işitme engelliler ve diğer grubudur.

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfasında “Hizmetler” menüsünde “Kütüphane Kullanımı” bağlantısından “Engelli Kullanıcılar” bağlantısında açıklamıştır (Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, 2019), (Resim 76)

Resim 76. Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi ana sayfası. (Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, 2019)

Engelli Kullanıcılar

Koç Üniversitesi Kütüphanesi tüm kullanıcılarını hizmetlerinden eşit yararlandırabilmek için gerekli her türlü düzenlemeyi yapmakta olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda engelli kullanıcılara sunduğu olanaklar ve hizmetler şöyle sıralanabilir: Kütüphane'ye tekerlekli sandalye ile erişilebilir, Kütüphane'de katlar arasında tekerlekli sandalye ile binilebilecek iki asansör işlemektedir, Kütüphanedeki tüm tuvaletler engelli kullanıcılara uygun olarak düzenlenmiştir, Kütüphane koleksiyonunda 800'ü aşkın sesli kitap yer almaktadır, Kütüphane Web sayfasındaki bazı hizmet tanıtımları podcast şeklinde olup, dinlenebilir, tüm kütüphane personeli kütüphane kullanımını kolaylaştırmakla görevlidir (Engelli Kullanıcılar, 2019).

3.2.7. Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi

Özyeğin Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 1 görme engelli öğrenci eğitim almaktadır.

Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında yer alan “Hizmetler” sekmesinde “Engelliler İçin Hizmetler” bağlantısında açıklamaktadır (Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Hizmetler, 2019), (Resim 77).

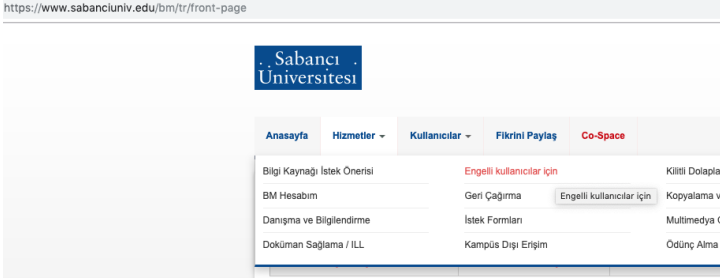
Resim 77. Engelliler İçin Hizmetler. (Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Hizmetler, 2019)

Engelliler için hizmetler bağlantısında ilk olarak yer alan bilgi Kütüphanesi'nin tüm Özyeğin Üniversitesi üyelerine Ayrımcılık Yapmama İlkesi doğrultusunda eşit erişim sağlamayı taahhüt ettiği bilgisidir. Engelli kullanıcılar için verilen hizmetlerin bazıları şu şekilde sıralanmıştır: Kütüphane'ye tekerlekli sandalye ile erişilebilir. Engelli ziyaretçiler için dizayn edilmiş tuvaletler, Kütüphane içerisinde -2. katta bulunmaktadır. Kütüphane'ye ya da koleksiyon içinde yer alan kitaplara erişim sorunu yaşayan engelli kullanıcılar için kütüphane personeli her zaman yardıma hazır bulunmaktadır. Kütüphane koleksiyonundan CD'li kitaplar, alt yazılı DVD'ler gibi farklı tipte materyaller ödünç alınabilmektedir. EbscoHost veri tabanları ve Factiva gibi bazı elektronik kaynakların diğer erişilebilir öğeleri dışında ses kayıtlı ürünleri de mevcuttur. LCD ekranlı grup çalışma odaları önceden yapılacak rezervasyon ile grup çalışmaları için ayrılabilmektedir (Engelliler İçin Hizmetler, 2016).

3.2.8. Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi

Sabancı Üniversitesi bünyesinde YÖK verilerine göre 22 engelli öğrenci eğitim almaktadır. Engelli grupları; dikkat eksikliği (hiperaktif), görme engelliler, işitme engelliler, kronik sağlık sorunlular, öğrenme güçlüğü olanlar, psikolojik problemliler ve diğer grubudur.

Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi engelli kullanıcıları için verdiği hizmetleri kütüphane web sayfası altında yer alan “Hizmetler” menüsünde “Engelli Kullanıcılar İçin” bağlantısında açıklamaktadır (Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi, 2019), (Resim 78).

Resim 78. Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi ana sayfası. (Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi, 2019)

Engelli Kullanıcılar İçin

Hizmetler ve olanakların açıklandığı bu bölümde yer alan bilgiler RedSpeaker sayesinde engelli kullanıcılar tarafından dinlenebilmektedir (Resim 79). Araştırma desteği için gerektiğinde Referans ve Ödünç Verme bankosundan destek alınabilir. Proxy Borrower uygulaması (Vekil Ödünç Alma) sayesinde, engelli kullanıcı adına başka bir kişi kaynak ödünç alabilmektedir.

Bilgi Merkezi giriş kapıları otomatik açılmaktadır. Her kata ulaşım asansörle sağlanmaktadır. Asansörler tekerlekli sandalyelerin girebileceği genişliktedir. Görme engelliler için tuşları kabartmalıdır. Kapılar otomatik açılıp kapanırken sesli uyarı vermektedir. Gideceği yönü sesli olarak belirtmektedir. Zemin ve ikinci kattaki kadın ve erkek tuvaletlerinde engelli kullanıcılar için birer uygun kabin bulunmaktadır. Bilgi Merkezi otoparkında engelli kullanıcılar için ayrılan alanlar mevcuttur. Otoparktan Bilgi Merkezi'ne

Bilgi Merkezinde kullanılan teknolojiler ise; bazı veri tabanlarında metinleri büyütücü özelliklerin yanı sıra metinleri sesli okuyan servisler bulunmaktadır ve görme engelliler için sesli kitaplar mevcuttur (Engelli Kullanıcılar İçin, 2019).

Resim 79. ReadSpeaker. (ReadSpeaker, 2019)

Sonuç ve Öneriler

Üniversite kütüphaneleri; üniversiteler, MYO, enstitüler ve araştırma merkezleri bünyesinde; öğrenciler, akademik personel ve idari personele hizmet sunar, diğer birimlerle iş birliği yaparak eğitimi destekler, eğitim sistemini destekleyecek altyapıyı ve kaynakları sunar, araştırma yöntemlerini öğretir, çeşitli hizmetleri sunar (ödünç, iade, belge-kaynak sağlama v.b.), bilgi kaynaklarını geliştirir (basılı, elektronik, kitap dışı v.b.) ve bulunduğu kurumun yapısı ve planlarına göre ileriye dönük kararlar alır ve uygular (Biçen Aras, 2017b). Aldığı kararları uygularken de tüm kullanıcılarına eşit hizmet sunma yönünde çaba gösterir.

“Toplumu oluşturan engelli ve engelli olmayan tüm bireylerin; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal haklarını fırsat eşitliği kapsamında korumak amacıyla politikalar üretmeye çalışan sosyal devlet anlayışının önemli hedeflerinden biri de sosyo-ekonomik hayatı yönlendirerek bedeni ve zihinsel yetersizlikleri olanlara yani engelli bireylere yönelik koruyucu tedbirler almak ve onların toplumla bütünleşmelerini sağlamaktır” (Şen, 2018, s. 130). “Gençler, sınıf arkadaşlarıyla not alış-verişi, kaynak bulma, kitap okuma, kütüphaneye birlikte gitme, sınavlarda yardımcı kişi olma gibi aktivitelerin yoğun olduğu ilişkiler geliştirmektedirler” (Burcu, 2002, s. 96-97). Unutulmamalıdır ki; engelli bireylerin akademik başarısı, sosyal hayatlarının devamı ve uyumları açısından onların için planlanmış ve hayata geçirilmiş hizmetler büyük önem taşımaktadır. “Bu yüzden, ülkemizde hizmet ve-

ren üniversite kütüphaneleri, temel unsurlar olan, bina, bütçe, koleksiyon, personel, teknoloji ve kullanıcı hizmetleri açısından desteklenmeli ve dünyadaki başarılı üniversite kütüphaneleri ile yarışır düzeye gelmelidir” (Bezirci, 2018, s. 244).

Bu çalışmayla üniversite kütüphane web sayfaları incelendiğinde kütüphanelerin engelli kullanıcılara yönelik verilen hizmetlerinde yeterli olmadıkları ve engelli kullanıcıları ihmal ettikleri izlenimi doğmaktadır. Yine çalışmaya göre devlet üniversite kütüphanelerinin engelli kullanıcılar konusunda daha çok çaba sarf ettiği görülmektedir. 2017-2018 YÖK verilerine göre engelli öğrencisi bulunan 99 devlet üniversitesinin 29'u ile 37 vakıf üniversite ve 1 vakıf MYO'undan 8'nin kütüphane web sayfasında engelli kullanıcılara yönelik hizmetlerin verildiği görülmüştür. Her iki grubun engellilere yönelik hizmet veren kütüphanelerinin ağırlıklı olduğu coğrafik bölge ise Marmara Bölgesidir. Bunda ekonomik kalkınmanın ve buna bağlı teknolojinin, yeniliklerin takip kolaylığı, adaptasyonu ile yetişmiş personelin etkisi olduğu düşünülebilir.

Çalışmada 37 üniversite kütüphanesinin diğer engelli gruplarını çok fazla dikkate almadan, mutlaka görme engelli kullanıcılara yönelik hizmet sundukları görülmüştür. Görme engelli vatandaşların eğitim hayatına daha fazla katılmaları bunda etkili olabilir. “Ülkemizde kütüphanecilik alanında engelli kullanıcılara yönelik yapılan çalışmalar ve sunulan hizmetler incelendiğinde, konuya genellikle görme engelliler bağlamında yaklaşıldığı görülmektedir. Görme engellilerin, eğitimlerinde, bilgi kaynaklarına ve hizmetlerine erişim bağlamında en çok engelle karşılaşan gruplardan biri olduğu düşünüldüğünde, bu durum doğal görülebilir” (Zencir, Kutlutürk ve Subaşıoğlu, 2017, s. 729). Görme engelli kullanıcılara sunulacak hizmetlerin diğer engel gruplarına yapılacak olan hizmetlere göre maliyet açısından daha kolay yerine getirilebilir olması bunda etken olabileceği unutulmamalıdır. Binalarda yapılacak fiziki değişiklikler (rampa, asansör v.b.), sağlanacak

teknolojik donanım ve yazılımın paylaşılacak ortak linklerden (sesli kitaplar, ortak çalışmalar vb.) pahalı olduğu bir gerçektir. Bütün bunlara rağmen tüm engelli bireyleri kapsayacak hizmetlerin kullanıma sunulması kütüphaneler ve kullanıcıları açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Öncelikle kütüphanede engelli kullanıcılar tarafından ihtiyaç duyulan hizmetler tespit edilmeli, var olan hizmetlerden bu kullanıcı grubunun yararlanması için yapılacak iyileştirmeler için öncelikler belirlenmelidir. Engellilere yönelik hizmetler ve bu hizmetlerin sunulmasında kimlerin görev alacağı ile ilgili yazılı bir politika hazırlanmalı ve yayınlanmalıdır. Bu şekilde hizmeti sunacak personelin engelliler ve hizmetleri konusunda kendini geliştirmesi için bir ortam sağlanmış olacaktır. Böylece bu hizmeti sunan ile hangi hizmeti alacağını bilmesi çalışan ve kullanıcı memnuniyeti açısından yarar sağlayacaktır. Personele engelli kullanıcıların hakları konusunda eğitim verilmesi faydalı olacaktır. Kütüphanecilerin farklı birimlerle sürekli irtibat halinde olması; engelli kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmek, erişilebilirlik politikaları ve uygulamalarında aktif rol alabilmesi için önemlidir. Diğer birimlerle işbirliği yapılırken bir eylem planının hazırlanması ve bu eylem planının hazırlanması sırasında engelli kullanıcıların mutlaka görüşleri, deneyimleri ile katkıda bulunmalarının sağlanması faydalı olacaktır (Nelson, 1996, s. 400 ; Mulliken ve Atkins, 2009, s. 281 ; Sanchez-Rodriguez ve LoGiudice, 2018, s. 158-259). Üniversite bünyesinde bulunan engelli öğrenci birimleri ve eğitim alan engelli öğrenciler ile iletişim kurularak zaman içinde ihtiyaç duyulan hizmetler için gerekli alt yapı sağlanmalı ve talep edilen hizmetler bir an önce hayata geçirilmelidir. Kurulan bu iletişim sayesinde kütüphane kaynak ve hizmetlerinin tanıtımı etkin bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Kütüphanecilik ve engelli dernek ve birliklerin iş birlik içinde hareket etmesi bu alanda etkin olmak için gereklidir ve toplumsal

bir farkındalık yaratır. Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri müfredatı içerisinde seçmeli ders olarak engelli kütüphanelerine yönelik kütüphanecilik hizmetlerinin anlatılması, bu alan için nitelikli personelin yetişmesine imkân verecektir.

Türkiye genelinde teknolojik imkânı bulunmayan görme engellilerin sesli kitaplardan yararlanabilmesi için buldukları bölgedeki halk kütüphanelerinde onlara uygun koleksiyon oluşturulması ve mekânsal düzenlemeler teşvik edilmelidir (Biçen Aras, 2017a). “Kütüphane binalarının Özürlüler Kanunu’nda öngörüldüğü gibi engellilerin kullanabilecekleri düzeye getirilmesi sağlanmalı, Türk Kütüphaneciler Derneği ise bu işin takipçisi olmalıdır. Dünyanın her yerinde olduğu gibi görme engellilerin en büyük yardımcısı olan eğitilmiş. rehber köpeklerin binaya girmelerine izin verilmelidir; bunlar eğitildikleri için hiçbir soruna neden olmayacaklardır, kullanıcının da kendisini güvende hissetmesini sağlayacaklardır” (Sağlamtunç, 2010, s. 189).

“Web tasarımcılar internet sayfalarını en hızlı şekilde bitirmek ister ve erişilebilirlikten ziyade görselliği daha çok önemserler. Herkes tarafından erişilebilir bir site tasarımı yapmak pek çoğunun önceliği değildir. Engelli, yaşlı ve çocuklar gibi sayfayı anlamakta, kullanmakta zorlanabilecek kullanıcılar için devletin belli standartlar getirerek erişilebilir site olmayı zorunlu hale getirmesi gerekmektedir” (Çelik, 2014, s. 443). Özellikle kütüphanelerin yüzü ve tüm bilgilerine ulaşabildiğimiz ilk yeri web sayfalarıdır. Kütüphane web sayfaları her araştırmacının bilgiye eşit erişim hakkına sahip olduğunu bilinerek ve teknolojinin sunduğu olanaklar dikkate alınarak tasarlanmalı ve içerik bilgileri düzenli olarak güncellenmelidir.

Kaynakça

- Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kddb.ibu.edu.tr/> adresinden alındı
- Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.akdeniz.edu.tr/> adresinden alındı
- Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.amasya.edu.tr/> adresinden alındı
- Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı.* (2014). *Engelli Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler.* Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Araştırma Geliştirme ve Proje Dairesi Başkanlığı.
- Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.artvin.edu.tr/> adresinden alındı
- ATÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2017). Nisan 2019 tarihinde ATÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://library.adanabtu.edu.tr/Pages/TR/DefaultTR.aspx> adresinden alındı
- Aydın, E. A. (2011). *Görme Engelli Üniversite Öğrencilerinin Bilgiye Erişim Sorunları.* Nisan 2019 tarihinde Hacettepe Üniversitesi BBY Tez Arşivi: <http://www.bbytezersivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/56/1/700.pdf> adresinden alındı
- Başkent Üniversitesi Kütüphanesi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Başkent Üniversitesi: <http://lib.baskent.edu.tr/> adresinden alındı
- Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.balikesir.edu.tr/> adresinden alındı

- Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2013). Nisan 2019 tarihinde Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.batman.edu.tr/> adresinden alındı
- Beykent Üniversitesi Kütüphanesi.* (2018). Nisan 2019 tarihinde Beykent Üniversitesi Kütüphanesi: <https://www.beykent.edu.tr/kutuphane> adresinden alındı
- Bezirci, P. (2018). Dünya Üniversite Kütüphanelerinde Mükemmellik Örnekleri ve Gelecek. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(2), s. 234-246.
- Biçen Aras, B. (2017a). *Türkiye'deki Engelli Kütüphaneleri ve Uygulamaları.* Mayıs 2019 tarihinde MEF Üniversitesi Akademik Kurumsal Arşiv Sistemi: <http://openaccess.mef.edu.tr/handle/20.500.11779/1064#sthash.ucAumcN8.dpbs> adresinden alındı
- Biçen Aras, B. (2017b). *Yarımın Kütüphanelerine Hazır mıyız? Mayıs 2019 tarihinde MEF Üniversitesi Kütüphanesi:* <https://drive.google.com/file/d/1U4s9SHue-f9yIXlq6eXRypIFjiLYYrCI/view> adresinden alındı
- Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Bitlis Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.beu.edu.tr/> adresinden alındı
- Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi.* (2008). Nisan 2019 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi: <http://www.library.boun.edu.tr/> adresinden alındı
- Burcu, E. (2002). Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları: Hacettepe - Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 83-103. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi: <http://www.engelsiz.hacettepe.edu.tr/belge/EsraBurcu1.pdf> adresinden alındı
- Çağlar, S. (2012). Engellilerin Erişebilirlik Hakkı ve Türkiye'de Erişilebilirlikleri. *AÜHFD*, 61(2), s. 541-598. Nisan 2019 tarihinde Engellilerin Erişebilirlik Hakkı ve Türkiye'de Erişebilirlikleri: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/624016> adresinden alındı
- Çelik, T. (2014). Web sitelerinin Erişilebilirlik Değerlendirmesi:Ege Üniversitesi Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*(8), s. 429-443.

- Diğer Hizmetler.* (2015). Nisan 2019 tarihinde Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: http://www.kdm.anadolu.edu.tr/rehber_diger.html adresinden alındı
- Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi: <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/anasayfa/> adresinden alındı
- Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.ege.edu.tr/> adresinden alındı
- EHİS BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergeleri.* (2016, Mart). Retrieved Nisan 2019, from Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2612/ehis.pdf>
- Engelli Birimi.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.omu.edu.tr/tr/engelli-birimi> adresinden alındı
- Engelli Hizmetleri.* (2008). Nisan 2019 tarihinde Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi: http://www.library.boun.edu.tr/engelli_kullanici.php adresinden alındı
- Engelli Hizmetleri.* (2015). Nisan 2019 tarihinde Kırşehir ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.ahievran.edu.tr/icerik/Engelli> adresinden alındı
- Engelli Hizmetleri.* (2018). Nisan 2019 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri: http://www.library.hacettepe.edu.tr/sayfa/engelli_hizmetleri adresinden alındı
- Engelli Kullanıcı.* (2013). Nisan 2019 tarihinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi: <https://kutuphane.hku.edu.tr/index.php/hizmetler/engelli-kullan-c> adresinden alındı
- Engelli Kullanıcılar.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi: <https://library.ku.edu.tr/tr/node/169> adresinden alındı
- Engelli Kullanıcılar İçin.* (2013, Şubat 24). Nisan 2019 tarihinde T.C. Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.trakya.edu.tr/pages/engelli-kullanilar-icin> adresinden alındı

Engelli Kullanıcılar İçin. (2019). Nisan 2019 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi: <http://lib.metu.edu.tr/tr/engelli-kullanilar-icin> adresinden alındı

Engelli Kullanıcılar İçin. (2019). Nisan 2019 tarihinde Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi: <https://www.sabanciuniv.edu/bm/tr/services-facilities/by-services/impaired-users> adresinden alındı

Engelli Kullanıcılar İçin Hizmetleri Dinleme. (2019). Nisan 2019 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi: <http://lib.metu.edu.tr/tr/engelli-kullanilar-icin> adresinden alındı

Engelli Kullanım İmkanları. (2019). Nisan 2019 tarihinde Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: https://www.artvin.edu.tr/uploads/kutuphane.artvin.edu.tr/menu/329_artvin-coruh-ueniversitesi-merkez-kuetuephane-engelli-kullanim-imkanlari2wwnl.pdf adresinden alındı

Engelli Okuyucu Hizmetleri. (2013). Nisan 2019 tarihinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutup.gop.edu.tr/icerik.aspx?birimid=4&dil=tr&menuid=172> adresinden alındı

Engelliler İçin Hizmetler. (2016). Nisan 2019 tarihinde Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi: <https://library.ozyegin.edu.tr/tr/hizmetler/engelliler-icin-hizmetler> adresinden alındı

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme. (2009, Temmuz 14). Nisan 2019 tarihinde Hekimler ve Tabip Odası İçin Mevzuat: http://www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php?option=com_content&view=article&id=686:engeller-haklarina-k-slee&catid=6:uluslararasılge&Itemid=36 adresinden alındı

Engelsiz Bilgi Erişim Merkezi. (2013). Nisan 2019 tarihinde Batman Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.batman.edu.tr/Sayfalar/Idari-Birimler/Daire-Baskanliklari/Kutuphane-ve-Dokumantasyon-Daire-Baskanligi/Hizmetler/Engelsiz-Bilgi-Erisim-Merkezi/8818> adresinden alındı

Engelsiz Bilgi Merkezi. (2017). Nisan 2019 tarihinde Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kmu.edu.tr/kutup/sayfa/2165/engelsiz-bilgi-merkezi/tr> adresinden alındı

- Engelsiz Kütüphane.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Balıkesir Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.balikesir.edu.tr/engelsiz-kutuphane> adresinden alındı
- Engelsiz Kütüphane.* (2018). Nisan 2019 tarihinde Beykent Üniversitesi Kütüphanesi: <https://www.beykent.edu.tr/kutuphane/engelsiz-kutuphane> adresinden alındı
- Engelsiz Kütüphane.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://www.kutuphane.hitit.edu.tr/engelsiz-kutuphane> adresinden alındı
- Engelsiz Yardımcı Teknolojiler Birimi.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.akdeniz.edu.tr/gorme-engelliler-bolumu/> adresinden alındı
- Erişilebilir Kitap Okuma Uygulamaları.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi: <http://gesek.akdeniz.edu.tr/tr.i7.erişilebilir-kitap-okuma-uygulamaları> adresinden alındı
- Erişilebilirlik.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.marmara.edu.tr/hizmetler/erişilebilirlik/> adresinden alındı
- Fotoğraf Galerisi.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Abant izzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kddb.ibu.edu.tr/fotograf-galerisi/category/6-kutuphanemiz> adresinden alındı
- Görme Engelli Destek Teknolojileri Birimi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Akdeniz Üniversitesi: <http://gesek.akdeniz.edu.tr/tr> adresinden alındı
- Görme Engelli Okuyucu Hizmetleri.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.sakarya.edu.tr/tr/icerik/10906/43361/gorme-engelli-okuyucu-hizmetleri> adresinden alındı
- Görme Engelliler Bölümü.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Amasya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.amasya.edu.tr/hizmetlerimiz/goerme-engelliler-boeluemue.aspx> adresinden alındı
- Görme Engelliler Bölümü.* (2017). Nisan 2019 tarihinde Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.kocaeli.edu.tr/gorme-engelliler-bolumu.php> adresinden alındı

- Görme Engelliler Bölümü.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Gazi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://lib.gazi.edu.tr/posts/view/title/gorme-engelliler-bolumu-15141> adresinden alındı
- Görme Engelliler Birimi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi: <https://kutuphane.mehmetakif.edu.tr/gorme-engelliler-birimi.php> adresinden alındı
- Görme Engelliler Birimi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Dokuz Eylül Üniversitesi Prof. Dr. Fuat Sezgin Merkez Kütüphanesi: <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/hizmetler/gorme-engelliler-birimi/> adresinden alındı
- Görme Engelliler Hizmeti.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://www.uludag.edu.tr/kutuphane/default/konu/2076> adresinden alındı
- Görme Engelliler Odası.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Başkent Üniversitesi Kütüphanesi: <http://lib.baskent.edu.tr/gorme.html> adresinden alındı
- Görme Engelliler Odası.* (2019). Nisan 2019 tarihinde İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi: <https://library.bilkent.edu.tr/tr/gorme-engelliler-odasi/> adresinden alındı
- Görsel-İşitsel Materyal Birimi.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Ege Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://engelsizkutuphane.ege.edu.tr/index.php> adresinden alındı
- Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Gazi Üniversitesi Kütüphanesi ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://lib.gazi.edu.tr/> adresinden alındı
- GEKOP.* (2019). Nisan 2019 tarihinde GEKOP: <http://79.123.169.36/GEKOPDB/faces/index.xhtml> adresinden alındı
- GEKOP.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Kastamonu Üniversitesi Kütüphanesi Dokümantasyon ve Daire Başkanlığı: <https://gekop.kastamonu.edu.tr/index.php/anamenu-anasayfa-tr> adresinden alındı
- Genel Bilgiler.* (2015). Nisan 2019 tarihinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.adu.edu.tr/default.asp?id=31343939> adresinden alındı
- Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri.* (2018). Nisan 2019 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri: <http://www.library.hacettepe.edu.tr/> adresinden alındı

- Hamilton, D., ve Keten, B. (2011). Görme Engelli Kullanıcılar İçin Erişilebilir Kütüphaneler: Kütüphanecilere Yönelik Pratik Öneriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(4), s. 509-418.
- Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi*. (2013). Nisan 2019 tarihinde Hasan Kalyoncu Üniversitesi Mütercim Asım Kütüphanesi: <https://kutuphane.hku.edu.tr/> adresinden alındı
- Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı*. (2019). Nisan 2019 tarihinde Hitit Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://www.kutuphane.hitit.edu.tr/engelsiz-kutuphane> adresinden alındı
- Hizmetler*. (2015). Nisan 2019 tarihinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.adu.edu.tr/default.asp?idx=3739> adresinden alındı
- İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi*. (2019). Nisan 2019 tarihinde İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi: <https://library.bilkent.edu.tr/tr/> adresinden alındı
- İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı*. (2019). Nisan 2019 tarihinde İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/_ adresinden alındı
- İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı*. (2019). Retrieved Mayıs 2019, from İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: http://kutuphane.istanbul.edu.tr/tr/_
- İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Engelsiz Bilgi Merkezi*. (2011). Retrieved Mayıs 2019, from İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://engelsizbilgimerkezi.istanbul.edu.tr/>
- İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi*. (2019). Nisan 2019 tarihinde İstanbul Ticaret Üniversitesi Kütüphanesi: <http://kutuphane.ticaret.edu.tr/> adresinden alındı
- İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı*. (2016). Nisan 2019 tarihinde İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://lib.ikc.edu.tr/> adresinden alındı

- Kütüphane Hakkında.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Artvin Çoruh Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.artvin.edu.tr/kutuphane-hakkinda> adresinden alındı
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2015). Nisan 2019 tarihinde Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.ahievran.edu.tr/> adresinden alındı
- Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2017). Nisan 2019 tarihinde Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kmu.edu.tr/kutup> adresinden alındı
- Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Kastamonu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kddb.kastamonu.edu.tr/index.php/anamenu-anasayfa-tr> adresinden alındı
- Kat Z.* (2019). Nisan 2019 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi: <http://ww2.lib.metu.edu.tr/images/floorplans/katz.pdf> adresinden alındı
- Katalog Tarama.* (2019). Mayıs 2019 tarihinde İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: http://katalog.istanbul.edu.tr/client/tr_TR/engelsiz/? adresinden alındı
- Kazak, M. (2008). Görme Engellilere Yönelik Kütüphanecilik Hizmetlerinde Türkiye'deki Son Gelişmeler: Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümü Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 216-221. Türk Kütüphaneciliği: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/417/409> adresinden alındı
- Kiavar, B. (2013). *Kütüphane Mimarisinde Engellilere Yönelik Çalışmalar ve Milli Kütüphane*. Nisan 2019 tarihinde Hacettepe Üniversitesi BBY Tez Arşivi: <http://www.bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/403/1/896.pdf> adresinden alındı
- Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi: <https://library.ku.edu.tr/> adresinden alındı
- Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2017). Nisan 2019 tarihinde Kocaeli Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.kocaeli.edu.tr/> adresinden alındı

- Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.marmara.edu.tr/> adresinden alındı
- Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Mehmet Akif Ersoy Prof. Dr. İlhan Varank Kütüphanesi: <https://kutuphane.mehmetakif.edu.tr/index.php> adresinden alındı
- Middle East Technical University Library Text Only Version.* (2019). Nisan 2019 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi: <http://ww2.lib.metu.edu.tr/en/tov/index.php> adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017/18*. Nisan 2019 tarihinde Strateji Geliştirme Başkanlığı: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf adresinden alındı
- Mulliken, A. ve Atkins, A. (2009). Academic Library Services for Users with Developmental Disabilities. *The Reference Librarian*, 50(3), s. 276-287.
- Nelson, P. (1996). Library services for people with disabilities: results of a survey. *Bulletin of the Medical Library Association*, 84(3), s. 397-401.
- ODTÜ Kütüphanesi Kütüphane Hizmetleri.* (2019). Nisan 2019 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi: <http://lib.metu.edu.tr/tr> adresinden alındı
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.omu.edu.tr/tr#> adresinden alındı
- Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi Hizmetler.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi: <https://library.ozyegin.edu.tr/tr> adresinden alındı
- Personel.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kddb.ibu.edu.tr/kuetuephanemiz/personel> adresinden alındı
- ReadSpeaker.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi: <https://www.sabanciuniv.edu/bm/tr/services-facilities/by-services/impaired-users> adresinden alındı

- Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi: <https://www.sabanciuniv.edu/bm/tr/front-page> adresinden alındı
- Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Sakarya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.sakarya.edu.tr/> adresinden alındı
- Sanchez-Rodriguez, N. A. ve LoGiudice, J. (2018). Building bridges: Fostering dynamic partnerships between the library department and office of student disability services in higher education. *Journal of Access Services*, 15(4), s. 142-160.
- Sağlamtunç, T. (2010). Görme Engelliler ve Kütüphanecilik Hizmetleri. *Bilgi Dünyası*, 11(1), s. 178-191.
- Sesli Kitap.* (2016). Nisan 2019 tarihinde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kddb.ibu.edu.tr/sesli-kuetuephane> adresinden alındı
- Sesli Kitap.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Bitlie Eren Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: http://medya.beu.edu.tr/yazar/medya/695/17431_2015_1_30_7b2224ef.pdf adresinden alındı
- Şen, M. (2018). Türkiye’de Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129-152.
- T.C. Anayasası. (2019). 42. Madde. Nisan 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=42 adresinden alındı
- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2013). Nisan 2019 tarihinde Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutup.gop.edu.tr/Default.aspx?birimid=4&dil=tr&menuid=174> adresinden alındı
- Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Trakya Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://kutuphane.trakya.edu.tr/> adresinden alındı
- Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı.* (2019). Nisan 2019 tarihinde Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <https://www.uludag.edu.tr/kutuphane> adresinden alındı

- United Nations. (2006, December 13). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. Nisan 2019 tarihinde United Nations: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html> adresinden alındı
- Üniversite Kütüphaneleri İçin Standardlar (N. Sefercioğlu, Çev.). (1990). *Türk Kütüphaneciliği*, 4(1), 29-32. Nisan 2019 tarihinde Türk Kütüphaneciliği: <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1121/1115> adresinden alındı
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. (2019, Nisan 5). Nisan 2019 tarihinde Engelli Öğrenci Sayıları Raporu: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği*. (2010, Ağustos 14). Nisan 2019 tarihinde Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?Mevzuatkod=7.5.14214&Mevzuatiliski=0&Sourcexmlsearch=Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim%20Kurumlar%C4%B1%20%C3%96z%C3%BCr%C3%BCler%20Dan%C4%B1%C5-%9Fma%20ve%20Koordinasyon%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi> adresinden alındı
- Yerleşim Planı*. (2016). Nisan 2019 tarihinde Akdeniz Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı: <http://kutuphane.akdeniz.edu.tr/yerlesim-planı/> adresinden alındı
- Zencir, M. B., Kutlutürk, L. ve Subaşıoğlu, F. (2017). Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler: WEB Sayfaları Bağlamında Bir İnceleme. *DTCF Dergisi*, 57(1), 720-739.

EKLER

Tablo 3. Engelli Öğrenci Sayısı 1.

Okul Türü Type of school	Okul/ Sınıf Kurum School/ Class/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Students			
		Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	
Özel Eğitim Organizasyon Toplamı Total of Special Education, Formal Education		1 395	353 610	224 728	128 882
Özel Eğitim Okulu Bütüncül Anasınıfı Kindergarten within Special Education Schools	145	1 113	708	405	
Kaynaştırma Eğitimi (Okulöncesi) Inclusive Education (Pre-primary)	-	2 601	1 711	890	
İlkokul (İşitme Engelliler) Primary School (Hearing-Impaired)	35	674	425	249	
Ortaokul (İşitme Engelliler) Lower Secondary School (Hearing-Impaired)	35	1 193	699	494	
İlkokul (Görme Engelliler) Primary School (Visually-Impaired)	17	494	291	203	
Ortaokul (Görme Engelliler) Lower Secondary School (Visually-Impaired)	17	702	408	294	
İlkokul (Ortopedik Engelliler) Primary School (Orthopedic-Impaired)	3	313	159	154	
Ortaokul (Ortopedik Engelliler) Lower Secondary School (Orthopedic-Impaired)	3	393	229	164	
İlkokul (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler) Primary School (Light Levels of Educable Mentally-Impaired)	33	790	501	289	
Ortaokul (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler) Lower Secondary School (Light Levels of Educable Mentally-Impaired)	42	1 432	890	542	
Özel Eğitim Uygulama Okulu (I. Kademe) Training School of Special Education (I. Grade)	306	9 313	6 108	3 205	
Özel Eğitim Uygulama Okulu (II. Kademe) Training School of Special Education (II. Grade)	305	8 060	5 166	2 894	
Araştırma ve Geliştirme ve Uygulama Merkezi Ortaokulu-Özel Yetenek	1	29	16	13	
Özel (Özel) Eğitim İlkokulu Private Special Education Primary School	17	75	42	33	
Özel (Özel) Eğitim Ortaokulu Private Special Education Lower Secondary School	8	35	15	20	
Özel Eğitim Sınıfı (İlkokul) Special Education Class (Primary School)	-	23 305	15 065	8 240	
Özel Eğitim Sınıfı (Ortaokul) Special Education Class (Lower Secondary School)	-	22 510	13 948	8 562	
Kaynaştırma Eğitimi (İlkokul) Inclusive Education (Primary School)	-	105 098	67 544	37 554	
Kaynaştırma Eğitimi (Ortaokul) Inclusive Education (Lower Secondary School)	-	108 753	68 210	40 543	
Özel Eğitim Meslek Lisesi (Ortopedik Engelliler) Special Education Vocational Upper Secondary School (Orthopedic-Impaired)	2	42	28	14	
Özel Eğitim Meslek Lisesi (İşitme Engelliler) Special Education Vocational Upper Secondary School (Hearing-Impaired)	20	1 886	1 129	757	
Özel Eğitim Uygulama Okulu (III.Kademe) Training School of Special Education (III. Grade)	256	10 911	7 095	3 816	
Özel Eğitim Meslek Okulu (Görme Engelliler III. Kademe) Special Education of Vocational High School (Visually-Impaired III. Grade)	2	34	22	12	
Özel Eğitim Meslek Okulu (Zihinsel Engelliler III. Kademe) Special Education of Vocational High School (Mentally-Impaired III. Grade)	147	12 506	8 107	4 399	
Araştırma Geliştirme Eğitimi ve Uygulama Merkezi Lisesi-Özel Yetenek	1	30	15	15	
Kaynaştırma Eğitimi (Ortaöğretim) Inclusive Education (Upper Secondary Education)	-	41 318	26 197	15 121	

Tablo 4. Engelli Öğrenci Sayısı 2

Okul Türü Type of school	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Students		
		Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female
İlkokul Primary School	24 967	5 104 599	2 621 732	2 482 867
İlkokul (Resmi) Primary School (Public)	23 349	4 870 859	2 497 989	2 372 870
İlkokul (Özel) Primary School (Private)	1 618	233 740	123 743	109 997
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (İlkokul) (Resmi) General Directorate of Basic Education (Primary School) (Public)	22 950	4 859 235	2 490 489	2 368 746
İlkokul Primary School	22 950	4 859 235	2 490 489	2 368 746
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Resmi) General Directorate of Special Education and Guidance Services (Public)	394	11 584	7 484	4 100
İlkokul (İşitme Engelliler) Primary School (Hearing-Impaired)	35	674	425	249
İlkokul (Görme Engelliler) Primary School (Visually-Impaired)	17	494	291	203
İlkokul (Ortopedik Engelliler) Primary School (Orthopedic-Impaired)	3	313	159	154
İlkokul (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler) Primary School (Light Levels of Educable Mentally-Impaired)	33	790	501	289
Özel Eğitim Uygulama Okulu (I. Kademe) Training School of Special Education (I. Grade)	306	9 313	6 108	3 205
Müzik ve Bale İlkokulu (Konservatuvar) Music and Ballet Primary School (Conservatory)	5	40	16	24
İlkokul (Özel) Primary School (Private)	1 618	233 740	123 743	109 997
Özel Türk İlkokulu Private Turkish Primary School	1 552	231 357	122 517	108 840
Özel Özel Eğitim İlkokulu Private Special Education Primary School	17	75	42	33
Özel Milletlerarası İlkokulu Private International Primary School	24	1 269	690	579
Özel Azınlık İlkokulu Private Minority Primary School	24	1 033	493	540
Özel Yabancı İlkokulu Private Foreign Primary School	1	6	1	5

Tablo 5. Engelli Öğrenci Sayısı 3

Okul Türü Type of school	Okul/ Kurum School/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Students			
		Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female	
Ortaokul Lower Secondary School		18 745	5 590 134	2 841 520	2 748 614
Açıköğretim Ortaokulu Open Lower Secondary School	1	191 202	73 986	117 216	
Ortaokul (Resmî) Lower Secondary School (Public)	16 875	5 077 153	2 594 365	2 482 788	
Ortaokul (Özel) Lower Secondary School (Private)	1 869	321 779	173 169	148 610	
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (Ortaokul) (Resmî) General Directorate of Basic Education (Lower Secondary School) (Public)	13 172	4 341 370	2 246 314	2 095 056	
Ortaokul Lower Secondary School	12 860	4 263 108	2 205 385	2 057 723	
Yatılı Bölge Ortaokulu Regional Boarding Lower Secondary School	312	78 262	40 929	37 333	
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (Ortaokul) (Resmî) General Directorate of Religious Education (Lower Secondary School) (Public)	3 286	723 108	340 401	382 707	
İmam Hatip Ortaokulu Imams and Preachers Lower Secondary School	2 859	641 593	307 782	333 811	
İmam Hatip Lisesi Bünyesinde İmam Hatip Ortaokulu Imams and Preachers Lower Secondary School physically dependent to Imams and Preachers Upper Secondary School	427	81 515	32 619	48 896	
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Special Education and Guidance Services (Public)	403	11 809	7 408	4 401	
Ortaokul (İşitme Engelliler) Lower Secondary School (Hearing-Impaired)	35	1 193	699	494	
Ortaokul (Görme Engelliler) Lower Secondary School (Visually-Impaired)	17	702	408	294	
Ortaokul (Ortopedik Engelliler) Lower Secondary School (Orthopedic-Impaired)	3	393	229	164	
Ortaokul (Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler) Lower Secondary School (Light Levels of Educable Mentally-Impaired)	42	1 432	890	542	
Özel Eğitim Uygulama Okulu (II. Kademe) Training School of Special Education (II. Grade)	305	8 060	5 166	2 894	
Araştırma Geliştirme Eğitim ve Uygulama Merkezi Ortaokulu-Özel Yetenek	1	29	16	13	
Müzik ve Bale Ortaokulu (Konservatuvar) Music and Ballet Lower Secondary School (Conservatory)	14	866	242	624	
Ortaokul (Özel) Lower Secondary School (Private)	1 869	321 779	173 169	148 610	
Özel Türk Ortaokulu Private Turkish Lower Secondary School	1 812	319 522	171 994	147 528	
Özel Özel Eğitim Ortaokulu Private Special Education Lower Secondary School	8	35	15	20	
Özel Milletlerarası Ortaokulu Private International Primary School	28	1 136	615	521	
Özel Azınlık Ortaokulu Private Minority Lower Secondary School	21	1 086	545	541	

Tablo 6. Engelli Öğrenci Sayısı 4

Okul Türleri (Type of school)	Okul/ Kurum/ School/ Institution	Öğrenci Sayısı Number of Students		
		Toplam Total	Erkek Male	Kadın Female
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Toplamı Total of Vocational and Technical Secondary Education	4 461	1 987 282	1 117 229	870 053
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim (Resmî) Vocational and Technical Secondary Education (Public)	4 077	1 686 075	922 927	763 148
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim (Özel) Vocational and Technical Secondary Education (Private)	383	109 113	66 223	42 890
Mesleki Açıköğretim Lisesi Open Upper Vocational Secondary Education	1	192 094	128 079	64 015
Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Vocational and Technical Education (Public)	3 636	1 660 115	906 351	753 764
Cok Programlı Anadolu Lisesi	762	151 863	88 341	63 522
Mesleki Eğitim Merkezi	322	136 274	50 221	86 053
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2 552	1 371 978	767 789	604 189
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (Resmî) General Directorate of Special Education and Guidance Services (Public)	428	25 409	16 396	9 013
Araştırma Geliştirme Eğitim ve Uygulama Merkezi	1	30	15	15
Özel Eğitim Meslek Lisesi (İşitme Engelliler)	20	1 886	1 129	757
Özel Eğitim Meslek Lisesi (Ortopedik Engelliler)	2	42	28	14
Özel Eğitim Meslek Okulu (Görme Engelliler-II. Kademe)	2	34	22	12
Özel Eğitim Uygulama Okulu (II. Kademe)	256	10 911	7 095	3 816
Özel Eğitim Meslek Okulu (Zihinsel Engelliler-II. Kademe)	147	12 506	8 107	4 399
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Özel) General Directorate of Private Education Institutions (Private)	383	109 113	66 223	42 890
Özel Eğitim Uygulama Okulu (Zihinsel Engelliler-III. Kademe)	2	37	25	12
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi (Okulu) (Zihinsel Engelliler-III. Kademe)	4	36	25	11
Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	377	109 040	66 173	42 867

Tablo 7. Devlet üniversitesi engel grupları ve engelli öğrenci sayıları.**(Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019)**

Sıra No	Üniversite Adı	Engel Türü	İl Adı	Bölge	Erkek	Kadın	Toplam
1	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	5	4	9
		GÖRME ENGELLİLER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	9	5	14
		İŞTİME ENGELLİLER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	5	5	10
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	3	2	5
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	3	1	4
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	BOLU	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
2	ADANA BİLİM VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ADANA	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
3	ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	7	0	7
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	12	4	16
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		GÖRME ENGELLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	10	5	15
		İŞTİME ENGELLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	12	4	16
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ADİYAMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	0	3
4	ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	5	3	8
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	3	1	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	15	6	21
		GÖRME ENGELLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	6	4	10
		İŞTİME ENGELLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	1	4	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	AYDIN	EGE BÖLGESİ	9	6	15
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	AYDIN	EGE BÖLGESİ	0	3	3
5	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	6	0	6
		FİZİKSEL ENGELLİLER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	7	2	9
		GÖRME ENGELLİLER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	6	3	9
		İŞTİME ENGELLİLER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	5	2	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	3	0	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	0	1	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	AFYONKARAHİSAR	EGE BÖLGESİ	2	2	4
6	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	AĞRI	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6

		FİZİKSEL ENGELLİLER	AĞRI	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	0	5
		GÖRME ENGELLİLER	AĞRI	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
7	AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KIRŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KIRŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	8	1	9
		GÖRME ENGELLİLER	KIRŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		İŞİTME ENGELLİLER	KIRŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KIRŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
8	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	5	2	7
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	12	8	20
		GÖRME ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	11	7	18
		İŞİTME ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	3	4	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	9	3	12
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	3	1	4
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	2	0	2
9	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	4	8
		GÖRME ENGELLİLER	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	2	3
		İŞİTME ENGELLİLER	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	2	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	3	5
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	AKSARAY	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
10	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	5	2	7
		GÖRME ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		İŞİTME ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
11	AMASYA ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	4	2	6
		GÖRME ENGELLİLER	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		İŞİTME ENGELLİLER	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	1	3	4
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	AMASYA	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
12	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	22895	9488	32383
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	70	35	105
		GÖRME ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	50	45	95
		İŞİTME ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	85	70	155
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	54	37	91
13	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	93	74	167

		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	8	5	13
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	14	11	25
		İŞTİME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	7	11
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
14	ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	4	6
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	2	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
15	ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ARDAHAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	ARDAHAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ARDAHAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
16	ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ARTVİN	KARADENİZ BÖLGESİ	5	2	7
		İŞTİME ENGELLİLER	ARTVİN	KARADENİZ BÖLGESİ	2	2	4
17	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	4	0	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	6	4	10
		GÖRME ENGELLİLER	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		İŞTİME ENGELLİLER	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	2	2	4
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
18	BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BALIKESİR	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
19	BARTIN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	7	0	7
		GÖRME ENGELLİLER	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	4	2	6
		İŞTİME ENGELLİLER	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	7	0	7
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	BARTIN	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
20	BATMAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	10	1	11
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	16	4	20
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		GÖRME ENGELLİLER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	17	2	19
		İŞTİME ENGELLİLER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	6	1	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	8	0	8
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	BATMAN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
21	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BAYBURT	KARADENİZ BÖLGESİ	3	1	4
22	BİLEÇİK SEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	BİLEÇİK	MARMARA BÖLGESİ	8	3	11

		GÖRME ENGELLİLER	BİLECİK	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		İŞTİME ENGELLİLER	BİLECİK	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
23	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		DIĞER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	2	7
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	21	4	25
		GÖRME ENGELLİLER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6
		İŞTİME ENGELLİLER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6
		ZİHNSEL ENGELLİLER	BİNGÖL	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
24	BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	BİTLİS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	0	3
		İŞTİME ENGELLİLER	BİTLİS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BİTLİS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
25	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	5	3	8
26	BOZOK ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	YOZGAT	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	YOZGAT	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6
27	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	İŞTİME ENGELLİLER	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
28	BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	4	4	8
		GÖRME ENGELLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	7	5	12
		İŞTİME ENGELLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	1	3	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHNSEL ENGELLİLER	ZONGULDAK	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
29	CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	SİVAS	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	27	11	38
		FİZİKSEL ENGELLİLER	SİVAS	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	6	6	12
		GÖRME ENGELLİLER	SİVAS	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	3	6
		İŞTİME ENGELLİLER	SİVAS	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	SİVAS	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
30	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	8	5	13
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	10	7	17
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		GÖRME ENGELLİLER	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	12	4	16
		İŞTİME ENGELLİLER	ÇANAKKALE	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
31	ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	2	7

		FİZİKSEL ENGELLİLER	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	1	5
		İŞTİME ENGELLİLER	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	ÇANKIRI	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
32	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ADANA	AKDENİZ BÖLGESİ	7	0	7
33	DİCLE ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	1	5
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	13	2	15
		GÖRME ENGELLİLER	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		İŞTİME ENGELLİLER	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	2	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	DIYARBAKIR	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	1	6
34	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	16	7	23
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	5	1	6
		İŞTİME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	3	1	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İZMİR	EGE BÖLGESİ	0	2	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	2	1	3
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	0	1
35	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	6	1	7
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	6	6	12
		GÖRME ENGELLİLER	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	4	2	6
		İŞTİME ENGELLİLER	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	7	2	9
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	5	2	7
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KÜTAHYA	EGE BÖLGESİ	3	1	4
36	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	5	3	8
		GÖRME ENGELLİLER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		İŞTİME ENGELLİLER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	1	2	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	DÜZCE	KARADENİZ BÖLGESİ	4	0	4
37	EGE ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	4	2	6
		DİĞER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	14	11	25
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	12	21	33
		GÖRME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	7	5	12
		İŞTİME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	5	1	6
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İZMİR	EGE BÖLGESİ	3	3	6
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	18	9	27
38	ERCIYES ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	36	7	43

		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	7	3	10
		GÖRME ENGELLİLER	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	18	5	23
		İŞTİME ENGELLİLER	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	3	4
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	KAYSERİ	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
39	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ	DiĞER	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	2	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6
		GÖRME ENGELLİLER	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	2	3
		İŞTİME ENGELLİLER	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	3	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		ZİHNSEL ENGELLİLER	ERZİNCAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
40	ERZURUM TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	ERZURUM	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	7	15	22
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ERZURUM	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	15	10	25
41	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	DiĞER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	6	1	7
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	6	4	10
		GÖRME ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	3	8
		İŞTİME ENGELLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	7	3	10
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ESKİŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
42	FIRAT ÜNİVERSİTESİ	DiĞER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	0	5
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	23	3	26
		GÖRME ENGELLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	15	2	17
		İŞTİME ENGELLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	4	8
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	19	3	22
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	9	0	9
		ZİHNSEL ENGELLİLER	ELAZIĞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
43	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	DiĞER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	23	8	31
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	7	1	8
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	6	7
		İŞTİME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
44	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1

45	GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	TOKAT	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	TOKAT	KARADENİZ BÖLGESİ	18	2	20
		GÖRME ENGELLİLER	TOKAT	KARADENİZ BÖLGESİ	13	3	16
		İŞTİME ENGELLİLER	TOKAT	KARADENİZ BÖLGESİ	3	2	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	TOKAT	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
46	GERZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		GÖRME ENGELLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
47	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	2	2	4
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		GÖRME ENGELLİLER	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	1	2	3
		İŞTİME ENGELLİLER	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	0	2	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	GİRESUN	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
48	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	GÜMÜŞHANE	KARADENİZ BÖLGESİ	8	1	9
		GÖRME ENGELLİLER	GÜMÜŞHANE	KARADENİZ BÖLGESİ	4	0	4
		İŞTİME ENGELLİLER	GÜMÜŞHANE	KARADENİZ BÖLGESİ	1	3	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	GÜMÜŞHANE	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	GÜMÜŞHANE	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
49	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	13	9	22
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	9	6	15
		İŞTİME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	12	10	22
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	2	6
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
50	HAKKARİ ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	HAKKARİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	HAKKARİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	HAKKARİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
51	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ŞANLIURFA	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	11	0	11
		GÖRME ENGELLİLER	ŞANLIURFA	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		İŞTİME ENGELLİLER	ŞANLIURFA	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ŞANLIURFA	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ŞANLIURFA	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
52	HİTTİ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	ÇORUM	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ÇORUM	KARADENİZ BÖLGESİ	18	2	20
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ÇORUM	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	ÇORUM	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ÇORUM	KARADENİZ BÖLGESİ	3	0	3
53	İĞDIR ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	İĞDIR	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1

		GÖRME ENGELLİLER	İĞDIR	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		İŞTİME ENGELLİLER	İĞDIR	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	3	6
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İĞDIR	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
54	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	0	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	6	2	8
		GÖRME ENGELLİLER	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	8	1	9
		İŞTİME ENGELLİLER	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	10	3	13
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	MALATYA	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
55	İSKENDERUN TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	3	3	6
		GÖRME ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		İŞTİME ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	3	0	3
56	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	5	3	8
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	0	4
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		İŞTİME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
57	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	759	469	1228
58	İZMİR DEMOKRASİ ÜNİVERSİTESİ	DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	0	1	1
59	İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	2	2	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	1	2
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	1	2
		GÖRME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	4	3	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İZMİR	EGE BÖLGESİ	0	1	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	0	1
60	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KARS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	78	40	118
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KARS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	52	52	104
		GÖRME ENGELLİLER	KARS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	17	17	34
		İŞTİME ENGELLİLER	KARS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	4	6
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KARS	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
61	KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	4	1	5

		FİZİKSEL ENGELLİLER	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	17	5	22
		GÖRME ENGELLİLER	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	4	3	7
		İŞTİME ENGELLİLER	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KAHRAMANMARAŞ	AKDENİZ BÖLGESİ	1	1	2
62	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KARABÜK	KARADENİZ BÖLGESİ	5	2	7
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KARABÜK	KARADENİZ BÖLGESİ	7	0	7
		GÖRME ENGELLİLER	KARABÜK	KARADENİZ BÖLGESİ	3	0	3
		İŞTİME ENGELLİLER	KARABÜK	KARADENİZ BÖLGESİ	3	1	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KARABÜK	KARADENİZ BÖLGESİ	2	2	4
63	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	Diğer	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	4	7	11
		FİZİKSEL ENGELLİLER	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	6	4	10
		GÖRME ENGELLİLER	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	7	9	16
		İŞTİME ENGELLİLER	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	7	4	11
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	TRABZON	KARADENİZ BÖLGESİ	0	1	1
64	KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KARAMAN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KARAMAN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	5	9
		GÖRME ENGELLİLER	KARAMAN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		İŞTİME ENGELLİLER	KARAMAN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KARAMAN	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
65	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KASTAMONU	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KASTAMONU	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KASTAMONU	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
66	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	2	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	7	5	12
		GÖRME ENGELLİLER	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	12	1	13
		İŞTİME ENGELLİLER	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	13	2	15
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	KIRIKKALE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
67	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KIRKLARELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KIRKLARELİ	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		GÖRME ENGELLİLER	KIRKLARELİ	MARMARA BÖLGESİ	4	3	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KIRKLARELİ	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
68	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KİLİS	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	0	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KİLİS	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	2	4
		GÖRME ENGELLİLER	KİLİS	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KİLİS	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1

69	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DIĞER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	8	4	12
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	26	7	33
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	3	4
		GÖRME ENGELLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	24	13	37
		İŞTİME ENGELLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	13	6	19
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	10	1	11
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KOCAELİ	MARMARA BÖLGESİ	2	2	4
70	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	9	8	17
		FİZİKSEL ENGELLİLER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	13	10	23
		GÖRME ENGELLİLER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	9	1	10
		İŞTİME ENGELLİLER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	7	3	10
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MANİSA	EGE BÖLGESİ	15	6	21
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	3	2	5
		ZİHNSEL ENGELLİLER	MANİSA	EGE BÖLGESİ	1	2	3
71	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	MARDİN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	MARDİN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	7	0	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MARDİN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	MARDİN	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
72	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	22	4	26
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	13	4	17
		İŞTİME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	8	6	14
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	7	4	11
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	2	4
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
73	MEHMET AKIF ERSOY ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	13	3	16
		GÖRME ENGELLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	5	5	10
		İŞTİME ENGELLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	3	4	7
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		ZİHNSEL ENGELLİLER	BURDUR	AKDENİZ BÖLGESİ	2	0	2
74	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	DIĞER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	13	5	18

		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	10	5	15
		GÖRME ENGELLİLER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	8	0	8
		İŞTİME ENGELLİLER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	7	4	11
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	8	0	8
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	MERSİN	AKDENİZ BÖLGESİ	5	0	5
75	MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	1	2	3
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	10	4	14
		GÖRME ENGELLİLER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	3	0	3
		İŞTİME ENGELLİLER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	2	2	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	9	2	11
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	MUĞLA	EGE BÖLGESİ	1	1	2
76	MUNZUR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	TUNCELİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	TUNCELİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	2	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	TUNCELİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
77	MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	2	3	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	5	3	8
		GÖRME ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		İŞTİME ENGELLİLER	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	HATAY	AKDENİZ BÖLGESİ	1	1	2
78	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	MUŞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		GÖRME ENGELLİLER	MUŞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	0	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	MUŞ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
79	NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	TEKİRDAĞ	MARMARA BÖLGESİ	36	28	64
80	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	9	12	21
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	7	11
		GÖRME ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	7	4	11
		İŞTİME ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	4	8
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	8	2	10
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
81	NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		GÖRME ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		İŞTİME ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
82	NİĞDE ÖMER HALİDEMİR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3

		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	2	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	9	5	14
		GÖRME ENGELLİLER	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	2	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	NİĞDE	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
83	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	Diğer	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	6	2	8
		FİZİKSEL ENGELLİLER	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	31	10	41
		GÖRME ENGELLİLER	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	17	4	21
		İŞTİME ENGELLİLER	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	9	4	13
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	17	6	23
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	4	1	5
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	SAMSUN	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
84	ORDU ÜNİVERSİTESİ	Diğer	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	13	6	19
		GÖRME ENGELLİLER	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	9	3	12
		İŞTİME ENGELLİLER	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	5	7	12
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	3	0	3
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	ORDU	KARADENİZ BÖLGESİ	2	2	4
85	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
86	OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ	Diğer	OSMANIYE	AKDENİZ BÖLGESİ	13	3	16
		FİZİKSEL ENGELLİLER	OSMANIYE	AKDENİZ BÖLGESİ	4	0	4
		GÖRME ENGELLİLER	OSMANIYE	AKDENİZ BÖLGESİ	3	3	6
		İŞTİME ENGELLİLER	OSMANIYE	AKDENİZ BÖLGESİ	4	0	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	OSMANIYE	AKDENİZ BÖLGESİ	5	0	5
87	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	Diğer	DENİZLİ	EGE BÖLGESİ	37	24	61
88	RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	Diğer	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	0	2	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	19	5	24
		GÖRME ENGELLİLER	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	6	1	7
		İŞTİME ENGELLİLER	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	2	1	3
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	RİZE	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
89	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	Diğer	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	13	5	18
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	30	6	36
		GÖRME ENGELLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	14	6	20
		İŞTİME ENGELLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	10	3	13
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	23	4	27
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	6	0	6
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	SAKARYA	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
90	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	Diğer	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	21	11	32

		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	53	21	74
		GEÇİCİ YETERİZLİKLERİ OLANLAR	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	14	9	23
		İŞTİME ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	25	12	37
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	12	4	16
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	0	5
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	1	6
91	SİİRT ÜNİVERSİTESİ	Diğer	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	5	1	6
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		GÖRME ENGELLİLER	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	0	3
		İŞTİME ENGELLİLER	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	SİİRT	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
92	SİNOP ÜNİVERSİTESİ	Diğer	SİNOP	KARADENİZ BÖLGESİ	0	2	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	SİNOP	KARADENİZ BÖLGESİ	3	2	5
		GÖRME ENGELLİLER	SİNOP	KARADENİZ BÖLGESİ	3	2	5
		İŞTİME ENGELLİLER	SİNOP	KARADENİZ BÖLGESİ	1	1	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	SİNOP	KARADENİZ BÖLGESİ	1	0	1
93	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ	Diğer	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	27	12	39
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	2	0	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	24	9	33
		GÖRME ENGELLİLER	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	15	4	19
		İŞTİME ENGELLİLER	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	112	74	186
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	23	8	31
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSPARTA	AKDENİZ BÖLGESİ	3	0	3
94	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	Diğer	EDİRNE	MARMARA BÖLGESİ	9	7	16
		FİZİKSEL ENGELLİLER	EDİRNE	MARMARA BÖLGESİ	10	4	14
		GÖRME ENGELLİLER	EDİRNE	MARMARA BÖLGESİ	3	2	5
		İŞTİME ENGELLİLER	EDİRNE	MARMARA BÖLGESİ	6	0	6
95	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	Diğer	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	17	7	24
		GÖRME ENGELLİLER	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	12	1	13
		İŞTİME ENGELLİLER	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	5	2	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	BURSA	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
96	UŞAK ÜNİVERSİTESİ	Diğer	UŞAK	EGE BÖLGESİ	3	0	3

		FİZİKSEL ENGELLİLER	UŞAK	EGE BÖLGESİ	8	6	14
		GÖRME ENGELLİLER	UŞAK	EGE BÖLGESİ	7	2	9
		İŞİTME ENGELLİLER	UŞAK	EGE BÖLGESİ	3	2	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	UŞAK	EGE BÖLGESİ	18	7	25
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	UŞAK	EGE BÖLGESİ	0	1	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	UŞAK	EGE BÖLGESİ	2	0	2
97	YALOVA ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	YALOVA	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	YALOVA	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	YALOVA	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		GÖRME ENGELLİLER	YALOVA	MARMARA BÖLGESİ	0	2	2
		İŞİTME ENGELLİLER	YALOVA	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
98	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
99	YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	VAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	6	2	8
		FİZİKSEL ENGELLİLER	VAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		GÖRME ENGELLİLER	VAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	9	0	9
		İŞİTME ENGELLİLER	VAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	2	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	VAN	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
TOPLAM					26802	11511	38313

Tablo 8. Vakıf üniversitesi ve Vakıf Meslek Yüksekokulu engel grupları ve engelli öğrenci sayıları. (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2019)

SIRA NO	Üniversite Adı	Engel Türü	İl Adı	Bölge	Erkek	Kadın	Toplam
1	ALANYA HAMDULLAH EMİN PAŞA ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	0	2	2
2	ANTALYA AKEV ÜNİVERSİTESİ	DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
3	ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	ANTALYA	AKDENİZ BÖLGESİ	1	0	1
4	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	38	37	75
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	8	3	11
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	3	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	6	9
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	7	11
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	1	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	9	4	13
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	1	5
5	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		DİĞER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	2	5
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		İŞİTME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	1	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
6	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2

		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	2	6
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	8	2	10
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
7	BEYKOZ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
8	ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ	DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	4	4	8
		İŞİTME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	2	3
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	1	2
9	HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2	2	4
10	IŞIK ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
11	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		DİĞER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	17	21	38
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	8	4	12
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	3	1	4
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	5	3	8
		İŞİTME ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2	0	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	13	5	18
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
12	İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
13	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	10	5	15

		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	19	8	27
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	34	26	60
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	14	9	23
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	9	12	21
14	İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	0	4
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	6	4	10
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	3	4
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
15	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	0	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	6	2	8
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	7	3	10
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	0	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	2	4
16	İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	8	0	8
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	5	9
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	4	7
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	5	8
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		ZİHİNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
17	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	3	5
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	7	4	11
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	2	6
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
18	İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1

		DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	1	5
19	İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	5	7
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	1	5
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	2	6
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	5	2	7
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	5	0	5
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	5	7
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
20	İSTANBUL ŞİŞLİ MESLEK YÜKSEKOKULU	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	24	16	40
		DIKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	3	4
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	4	4
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	7	9
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
21	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
22	İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
23	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	3	0	3
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	2	2	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	4	5
		GÖRME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	3	4	7
		İŞİTME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	3	3	6
24	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ	ASPERGER VEYA YÜKSEK FONKSİYONLU OTİSTİK BİREYLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	3	5

		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	0	4
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	0	2
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
25	KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	4	5
		GÖRME ENGELLİLER	NEVŞEHİR	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
26	KOC ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	4	8
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	3	6
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	6	2	8
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
27	KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		GÖRME ENGELLİLER	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	KONYA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	2	2
28	MEF ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	4	6
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		GEÇİCİ YETERSİZLİKLERİ OLANLAR	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
29	NIŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	2	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
30	OKAN ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HİPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		DİL VE KONUŞMA PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	6	3	9
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	12	5	17
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	5	5	10
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	5	6
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	3	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
31	ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
32	SABANCI ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	8	0	8

		DİKKAT EKSİKLİĞİ (HIPERAKTİF)	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	4	2	6
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	2	4
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	3	1	4
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	2	3
		PSİKOLOJİK PROBLEMLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	3	3
33	SANKO ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	3	3	6
		GÖRME ENGELLİLER	GAZİANTEP	GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
34	UFUK ÜNİVERSİTESİ	FİZİKSEL ENGELLİLER	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	ANKARA	İÇ ANADOLU BÖLGESİ	0	1	1
35	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	3	4
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	1	3
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	3	5
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	1	2
		ZİHNSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
36	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	GÖRME ENGELLİLER	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	0	1
		ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ	İZMİR	EGE BÖLGESİ	1	0	1
37	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ	DİĞER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		FİZİKSEL ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	2	2
		GÖRME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	0	1	1
		İŞİTME ENGELLİLER	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	1	0	1
		KRONİK SAĞLIK SORUNLARI	İSTANBUL	MARMARA BÖLGESİ	2	7	9
TOPLAM					530	400	930

Kütüphanelerde engelli kullanıcılara sunulan hizmetlerin anlatılması, engellilerin bilgiye erişiminde kütüphanelerin etkisi, önemi, yaşanan sorunların ortaya konulması ve çözüm önerileri noktasında destek olabilmek amacıyla "Bilgiye Erişimde Engellilere Yönelik Kütüphane Uygulamaları" başlıklı bu mütevazî kitap çalışması hazırlanmıştır.

Engellilerin bilgiye erişimi ve kütüphane hizmetleri konusunda, hem engelli kitlenin bilgiye erişim için kütüphane uygulamaları hakkında bilinçlendirilmesi, farkındalık oluşturulması hem de engelsiz bilgi hizmeti vermek isteyen kuruumlara yol gösterici olması açısından yurt içi ve yurt dışın-da hizmet veren bu alandaki uygulamaları bir araya getiren, uygulama ve literatür araştırmasına dayalı bir çalışmadır. Engelliler ile ilgili çeşitli çalışmalarda aktif rol alan yazarlar, konuyu farklı bakış açılarıyla değerlendirerek uygulama alanlarına katkı sağlamaya çalışmışlardır.

ISBN: 978-605-281-374-4

9 786052 813744

 hiperyayın

Sosyal medyada bizi takip edin

/hiperkitaptr

/hiperkitaptr